3 ԱՊՐԻԼ 1998 ՈՒՐԲԱԹ # 57 (1560)

Ազգ
Azg
armenian daily

Գրադարան

Թուրքիան բողոքեց Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու Բելգիայի սենատի որոշման դեմ

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, 2 ԱՊՐԻԼ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Թուրքիայի արտգործնախարարության խոսնակը դատապարտել է Բելգիայի սենատին՝ Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ կայացրած հայտնի որոշման առթիվ։ Արտգործնախարարի մամլո խոսնակ Նեջաթի Ութքանը ապրիլի 1-ին մամուլի ներկայացուցիչների հետ զրույցի ընթացքում ասել է, թե այդ որոշումը, «որն ընդունել է Բելգիայի սենատը՝ ընդառաջելով մի քանի անտեղյակ ու հետին նպատակ ունեցող սենատորների առաջարկին, ուրիշ ոչ մի իմաստ ու արդյունք չի ունենա, բացի ժողովուրդների միջեւ ատելության ու թշնամական զգացումների հրահրումից եւ ճանապարհ կբացի ահաբեկչական արարքների առջեւ, որոնց ցավալի օրինակների ականատեսն ենք եղել ոչ վաղ անցյալում»։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Ընտրությունների երրորդ փուլ». Դարբինյան, Նանագուլյան...

ԱՐԻՍ ԴԱԶԻՆՅԱՆ

Ռոբերտ Քոչարյանն ընտրությունների առաջին փուլից առնվազն տասն օր առաջ արդեն գիտեր, թե ով է լինելու հանրապետության վարչապետ իր նախագահ ընտրվելու դեպքում։ Մարտի 6-ին նա խոստովանեց դա, բնականաբար չնշելով թեկնածուի անունը։ Այսօր Ռոբերտ Քոչարյանը զբաղված է ոչ այնքան կառավարության նախագահի, որքան անձնակազմի ընտրության գործով։

Ռոբերտ Քոչարյանը նոր սերնդի քաղաքական գործիչ է։ Նա խաղում է բասկետբոլ, եւ նրա ամեն մի դիպուկ նետումը կետ է արձանագրում հօգուտ նորարարության։ Սա ինչ-որ չափով քաղաքականություն է։ Ելցինը խաղում էր թենիս, բայց նա ակնհայտորեն ծեր էր։ Նրա այս քաղաքականությունը տարիքային առումով արդարացված չէր։ Ելցինի սրտի անբավարար աշխատանքը ուղղափառ մի խաչ դրեց նրա մոդեռնիզմի վրա։

Քոչարյանը երիտասարդ է, եւ նրա հավակնությունները երիտասարդական են։ Նա ինչ-որ չափով [illegible] ստիպված է իրեն շրջապատել ջահելներով։ Մեկը կարող է գնդակ քշել, մյուսը զբաղվել շարժունակ մեկ այլ մարզաձեւով, բայց ոչ շախմատով։ Սակայն հայրենական քաղաքականությունն այժմ դիրքային տեղաշարժերի շեմին է։ Թերեւս սա է պատճառը, որ շատ նախարարություններում նախընտրական մթնոլորտը (գոնե միջին օղակներում) քոչարյանանպաստ չէր։ Ոչ այնքան ընդդեմ Ռոբերտ Քոչարյանի, որքան սպասվելիք կադրային փոփոխությունների եւ հիշատակված տեղաշարժերի։ Ոչ հեռավոր անցյալում գրեթե բոլոր նախարարություններում շախմատային կայունություն էր տիրում, շախմատային հաղթանակ եւ առաջընթաց։ Իրականում սա ոչ-ոքի էր։

Ռոբերտ Քոչարյանը ցանկանում է միայն հաղթանակ։ Շոշափելի եւ ոչ թե կաբինետային։ Դրա համար նրան պետք է թիմ՝ երիտասարդ եւ խոստումնալից։ Այսօրվա տրամաբանությունը հուշում է, որ հատկապես Արմեն Դարբինյանը կամ Գառնիկ Նանագուլյանը կարող են հավակնել վարչապետի պաշտոնին։ Ասում են՝ Նանագուլյանի առօրյան արդեն իսկ ճամպրուկային է։ Դեպի ո՞ւր, վարչապետարա՞ն, թե՞ արտգործնախարարություն։ Ով էլ դառնա հանրապետության նոր վարչապետ, [illegible] փորձը։ Տարիներ շարունակ խաբված եւ թալանված բնակչությունն իր հերթին ցանկություն չունի շախմատ խաղալու։ Նա դարձել է ագահ եւ ուզում է ամեն ինչ ու միանգամից։ Կողմ լինելով Ղարաբաղի հիմնախնդրի լուծման փաթեթային տարբերակին, բնակչությունն առնվազն նույն սկզբունքով ցանկանում է տեսնել սոցիալական հարցի լուծումը։

Միեւնույն ժամանակ, տնտեսության զարգացման հեռանկարային միակ տարբերակը փուլ առ փուլն է։ Ստեղծված պայմաններում նոր վարչապետը ստիպված է լինելու շատ քրտինք թափել։ Թե նա դառնա հաստավիզ, ապա կվտանգի Ղարաբաղի նկատմամբ բնակչության մոտեցման «հանդուրժելի» վիճակը։ Ռոբերտ Քոչարյանը, օրինակ, վարչապետ նշանակվելու պահից 6 կգ նիհարել է։ Համոզված եմ, որ հակառակ դեպքում նրա գիրանալու հանգամանքը ընտրական այս [illegible] հորձանքում կօգտագործվեր։ Այսպիսով, նոր վարչապետը հայտնվելու է երկու «ճնշումների» արանքում. նախագահի եւ բնակչության։ Ներկա իրավիճակի յուրահատկությունն է, որ հենց սոցիալական հարցերի լուծումն է Ղարաբաղի խնդրի կարգավորման գրավականը։ Ուստի եւ [illegible] պետք է անտեսվի նոր նախագահի եւ նոր կառավարության գործունեության ընթացքում։ Ռոբերտ Քոչարյանն այսօր խաղում է բասկետբոլի լեփ-լեցուն դահլիճում, որտեղ հանդիսատեսը դատապարտելու է նրա ամեն մի անհաջող նետում։

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կարեն Դեմիրճյանն իր ընտրազանգվածը պահելու խոստումներ է տալիս եւ ստանում

Կարեն Դեմիրճյանի խոսքը՝ ընտրությունների երկրորդ փուլի ընթացքի եւ նախնական արդյունքների վերաբերյալ, սպասվում էր երկար։ Եվ միայն ապրիլի 2-ի երկրորդ կեսին նա հանդես եկավ հայտարարությամբ, ուր նշված է. «Ես, ինչպես արդեն հայտարարել եմ, կմնամ քաղաքական ասպարեզում եւ քաղաքակիրթ կերպով, սահմանադրության շրջանակներում կշարունակեմ իմ գործունեությունը։ Ես իրավունք չունեմ չարդարացնելու այն հարյուր հազարավոր մարդկանց հույսերը, որոնք տրվել են հանուն մեր ժողովրդի բարեկեցիկ եւ ապահով կյանքի, հանուն մեր ազգային իղձերի իրականացման, հանուն մեր սերունդների»։ Հայտարարության տարածման ժամանակ Կարեն Դեմիրճյանը ձայնագրվում էր հեռուստատեսությամբ, նրա նախընտրական շտաբում հավաքված էին համակիրներ։ Նրանք պատրաստ էին պայքարել «եւ որքան շուտ, այնքան լավ»։ Դեմիրճյանը հանգստացնում էր նրանց, նշելով, որ պայքար կլինի, սակայն կազմակերպված. «Շրջաններում, առանձին գյուղերում մենք կստեղծենք մեր բջիջները։ Կարեւորը՝ իրար չկորցնենք, չե՞նք կորցնի»։ «Ոչ, երբեք... մենք հիմա կվերադառնանք շրջաններ եւ կփոխանցենք ձեր այս խոսքը»։ Կարեն Դեմիրճյանի [illegible] հայտարարության մեջ ձեւակերպված է այսպես. «Մենք միասին հսկայական ուժ ենք, որի հետ հաշվի չնստել հնարավոր չէ։ Մեր կոնկրետ ծրագրերը դուք շուտով կիմանաք, ինքներդ կմասնակցեք դրանց կազմավորմանը։ Միավորվելու, մի կուռ ամբողջություն դառնալու օրը հեռու չէ։ Թող ոչ ոք չկասկածի մեր վճռականությանը։ Մենք կդառնանք այն կառուցողական ուժը, որը կպաշտպանի ամեն մի քայլ, գործ՝ ուղղված մեր հայրենիքի շենացմանը, մեր ժողովրդի համախմբմանը»։

Փորձելով մնալ անկողմնակալ, այնուամենայնիվ նշենք, որ ասվածը (հատկապես ժողովրդի համախմբման հանգամանքը) առավել անկեղծ [illegible], եթե միայն Կարեն Դեմիրճյանն ընդգծված ենթատեքստով բազմիցս չնշեր իր երեւանցի լինելը։

Ընդհանուր առմամբ, հայտարարության կեսը դիմում է համակիրներին։ Ինչ վերաբերում է բուն հայտարարությանը, ապա կարդում ենք. «Ինձ քաջ հայտնի են յուրաքանչյուրի հոգեկան ապրումները, որ ընտրություններն անցել են անառողջ մթնոլորտում, որ բազմաթիվ են կեղծիքների, ահաբեկչությունների, ընտրակաշառքների, զեղծարարությունների, քվեների եւ փաստերի ակնհայտ չարափոխումների դեպքերը։ Այս ամենը խեղում է մարդու հոգին, ծնում ճշմարտության եւ ժողովրդավարության նկատմամբ հավատի խաթարում»։

Այնուամենայնիվ, գոնե իր հայտարարության մեջ Կարեն Դեմիրճյանը լավատես է. «Մենք միասին դեռ շատ գործ ունենք անելու։ Մենք միասին ենք կառուցելու իսկապես ազատ եւ բարգավաճ Հայաստան»։

Հատկանշական է, որ հայտարարությունը սկսվում է «սիրելի հայրենակիցներ» դիմումով, սակայն շարադրանքի գրեթե ողջ բովանդակությունն ուղղված է սոսկ իր ընտրազանգվածին։ Սկզբունքային առումով սա թռուցիկ է, ուստի եւ տրամաբանական է, որ Կարեն Դեմիրճյանը հարկ չհամարեց շնորհավորել իր մրցակցին։ Ա. Դ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Հեյդար Ալիեւը մտադիր է համագործակցել Ռոբերտ Քոչարյանի հետ

2 ԱՊՐԻԼ, BBC։ Եվրախորհրդի խորհրդարանական պատգամավորության հետ հանդիպման ժամանակ Հեյդար Ալիեւը հրապարակեց իր մտադրությունը՝ համագործակցել Հայաստանի նորընտիր նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ։ Եվրախորհրդի խորհրդարանական պատգամավորության խնդրանքով շարադրելով իր կարծիքը Հայաստանում տեղի ունեցած ընտրությունների արդյունքների կապակցությամբ, Հեյդար Ալիեւը ասաց մասնավորապես հետեւյալը. «Մենք չենք ցանկանում խառնվել նրանց ներքին գործերին, սակայն Հայաստանի նորընտիր նախագահի հետ կհամագործակցենք։ Դա է պահանջում ներկա իրավիճակը»։

Նազարբաեւը մեկ ամսով «հետաձգում է» ԱՊՀ գագաթաժողովը

2 ԱՊՐԻԼ, BBC։ Ապրիլի 29-ին ծրագրված ԱՊՀ երկրների ղեկավարների հանդիպումը հավանորեն կհետաձգվի մինչեւ մայիսի վերջը։ Այդ մասին Ակմոլայում այսօր հայտարարեց Ղազախստանի նախագահ Նուրսուլթան Նազարբաեւը։

Ճապոնիայի տնտեսությունը կործանման եզրի՞ն

2 ԱՊՐԻԼ, BBC։ «Սոնի» կորպորացիայի նախագահ Նարիո Օհոն հայտարարեց, որ Ճապոնիայի տնտեսությունը կործանման եզրին է, ինչը կարող է համաշխարհային տնտեսական անկման պատճառ հանդիսանալ։ Նրա խոսքերով, Ճապոնիայի տնտեսությունն իր պատմության ընթացքում ամենադժվարին ժամանակաշրջանն է ապրում եւ կարող է թեւակոխել արժեզրկման երկարատեւ ժամանակահատված։ Դրա մեղքը նա բարդեց Ճապոնիայի քաղաքական գործիչների վրա։ Նարիո Օհոն մեղադրեց նրանց նեղ ազգային շահեր հետապնդելու եւ գլոբալ մտահղությունից զուրկ լինելու մեջ։

Էդուարդ Շեւարդնաձեն, Ժակ Շիրակը եւ ուրիշներ շնորհավորեցին Ռոբերտ Քոչարյանին

Ընտրված նախագահ Ռոբե՛րտ Քոչարյանը երեկ շնորհավորական բազմաթիվ հեռագրեր է ստացել տարբեր երկրների ղեկավարներից, խորհրդարանականներից, դեսպաններից, քաղաքական եւ հասարակական կազմակերպություններից, կրոնական կազմակերպություններից եւ անհատներից։ Առաջիններից մեկը Ռ. Քոչարյանին շնորհավորել են, ինչպես հաղորդում է ՀՀ վարչապետի մամուլի գրասենյակը, Վրաստանի պետության ղեկավար Էդ. Շեւարդնաձեն, Մոլդովայի Հանրապետության նախագահ Պյոտր Լուչինսկին, ԱՊՀ գործադիր քարտուղար Իվան Կորոտչենյան, Ֆրանսիա-Հայաստան բարեկամության պատգամավորական խմբի նախագահ Ժան-Պոլ Բրետը, գեներալ-գնդապետ Բորիս Գրոմովը, Ռուսաստանի արդյունաբերողների եւ գործարարների միության նախագահ Արկադի Վոլսկին, Արդյունաբերողների եւ գործարարների միջազգային խորհրդի նախագահ Գլուխիխը։

Ընտրված նախագահին երեկ շնորհավորագրեր են ուղարկել նաեւ Ֆրանսիայի Հանրապետության նախագահ Ժակ Շիրակը, Ս. Նահանգների պետքարտուղարությունը։ Մինչ երկրորդի բովանդակությանը կարելի է ծանոթանալ մեր 2-րդ էջում, հաղորդենք, որ Ժակ Շիրակի նամակում մասնավորապես նշվում է. «Նախորդ Ձեր պաշտոնների կատարման ժամանակ ես կարողացա գնահատել ակտիվ այն մասնակցությունը, որ Դուք ցուցաբերում եք Ձեր երկրի հասարակական կյանքում։ Վստահ եմ, որ Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի կարգավորման գործում Դուք կներդնեք Ձեր բոլոր կարողությունները, խնդիր, որը հուզում է թե Ձեզ, թե մեզ»։

«ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ»

Ռոբերտ Քոչարյան. «Սա հաղթանակ է, որը բերում է ուրախություն, հպարտություն, բայց նաեւ շատ մեծ պատասխանատվություն»

ՌԱՖԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ապրիլի 2-ին ԳԱԱ նախագահության մասնաշենքի նիստերի դահլիճում տեղի ունեցավ ՀՀ նորընտիր նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հանդիպումը ընտրությունների ընթացքում իրեն սատարած քաղաքական կուսակցությունների, հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների, իր նախընտրական շտաբներում աշխատած մի հոծ խմբի հետ։

«Սիրելի բարեկամներ, ասաց նորընտիր նախագահը, դեռ վերջնական արդյունքները հրապարակված չեն, կան նախնական արդյունքները, ուստի իմ շնորհակալական խոսքը եւս կլինի նախնական, որ այլ մեկնաբանություններ չտանք։ Բայց քանի որ արդեն ես սկսել եմ հեռագրեր ստանալ նաեւ այլ երկրների ղեկավարներից, առաջինը ստացա մեր հարեւանից Էդուարդ Ամբրոսիեւիչ Շեւարդնաձեից, այսօր նաեւ շնորհավորական հեռագիր Ժակ Շիրակից, ինչպես եւ ԱՄՆ-ի պետքարտուղարությունից, որը, փաստորեն, եւ շնորհավորեց, եւ համապատասխան հայտարարությունը մենք արդեն ունենք, երեւի այս գործընթացը կշարունակվի, եւ երեւի ճիշտ չէր լինի, որ ես ձեզ հետ հանդիպումը հետաձգեի ամսի 7-ից հետո։ Այս հանդիպումը ձեզ հետ նախնական անվանենք։

Տես ● էջ 3

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ԸՆԹԱՑԻԿ

ԿԱՐԾԻՔ

Դեսպանները լռում են, պատասխանում է միայն Ֆրանսիայի դեսպան Միշել Լեգրան

Հայաստանում արտահերթ նախագահական ընտրությունների առաջին փուլի արդյունքները բուռն վերլուծության ենթարկեցին նաեւ արտասահմանյան լրատվության միջոցները: Ըստ նրանց, այս ընտրությունը մի տեստ է, որն անցնելու դեպքում հայ ժողովուրդը հնարավորություն կստանա ընդունվելու միջազգային հանրության կողմից որպես դեմոկրատական երկիր: Նախագահական ընտրությունների երկրորդ փուլի արդյունքներն արդեն իրենց ամփոփ տեսքն են ստանում (59.58 տոկոս Ռոբերտ Քոչարյան, 40.42 տոկոս Կարեն Դեմիրճյան): Այս կապակցությամբ հետաքրքիր է իմանալ Հայաստանում գտնվող դեսպանների կարծիքներն ու տպավորությունները:

Առաջին հարցադրումը ուղղված էր Գերմանիայի դեսպանությանը, որտեղից տեղեկացրին, որ իրենք ընտրություններում դիտորդներ չեն ունեցել եւ չեն հետեւել ընտրությունների արդյունքներին: Ես հնարավորություն չունեցա տալու երկրորդ հարցը, համոզվելով գերմաներենի ոչը ոչ է (ein deutsches neinՙ, bedeutet nein):

ԱՄՆ-ի դեսպանատան մամուլի ծառայությունից տեղեկացրին, որ իրենց կարծիքը կհայտնեն ընտրությունների վերջնական արդյունքների հրապարակումից հետո: Այնուհետեւ փորձեցի հետեւել «մոտիկ հարեւանը հեռու բարեկամից լավ է» խորհրդին, սակայն Իրանի դեսպանն էլ այս հարցում առայժմ ձեռնպահ մնաց:

Ֆրանսիայի դեսպան Միշել Լեգրան հարկ համարեց ներկայացնել իր կարծիքն ու տպավորությունը (նա դիտորդ էր նախագահական ընտրություններում):

- Մեծարգո դեսպան, Ձեր կարծիքը նախագահական ընտրությունների վերաբերյալ:

- Արդեն կարծիքներ են հայտնվել Եվրախորհրդի, ԵԱՀԿ, ԱՊՀ երկրների խորհրդի կողմից: Համարյա ամեն ինչ ակնհայտ է, չեմ կարծում, որ նոր բան ասած լինեմ: Եթե հարցին մոտենանք քաղաքական իմաստով, կարծում եմ, որ Հայաստանը լավ հեռանկար ունի: Չեմ կարծում, որ Դեմիրճյանը կառավարման փորձ ունենալով դժվար կացության մեջ գտնվի: Այս մրցապայքարում Քոչարյանը վարչական մեծ փորձ ձեռք բերեց: Եթե մի թեկնածուն հիմնվում էր զգացմունքների վրա, մյուսը հիմնվում էր իրական փաստերի վրա: Հայ ժողովուրդը նախընտրեց այն մարդուն, որն ուներ փորձ ժամանակակից գործում: Հայկական մամուլից տեղեկանում եմ, որ Դեմիրճյանը շարունակելու է իր քաղաքական գործունեությունը: Ես ուրախ եմ, նա ունի շատ համակիրներ, կազմակերպելու եւ ղեկավարելու փորձ:

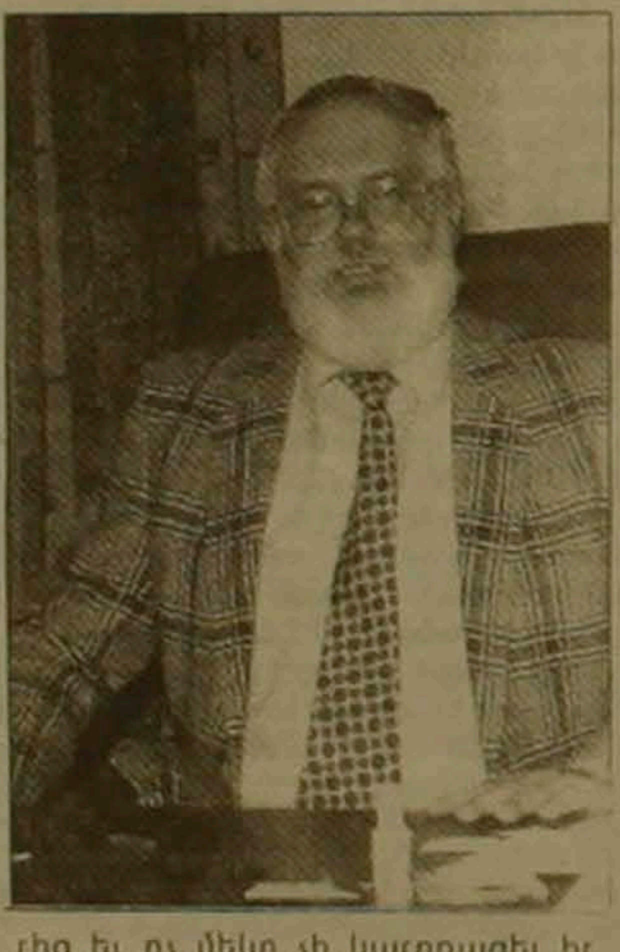

Տեխնիկական թերությունների մասին կասեի նախ, թե երկու փուլերն էլ ապացուցեցին, որ բարդ է ընտրական օրենսդրությունը, իսկ կենտրոնային սիստեմն անճշտությունների տեղիք է տալիս: Բարդություն է նաեւ այն հարցը, որ ընտրություններից անցել է 3 օր, բայց դեռ հրապարակված չեն վերջնական արդյունքները եւ ընտրվողներից եւ ոչ մեկը չի կարողացել իր խոսքն ասել: Հարկ եմ համարում նշել, որ նախկին վարչապետը կամ նոր նախագահն ընտրվել է ազգաբնակչության ձայների ճնշող մեծամասնությամբ: Նորընտիր նախագահը հնարավորություն է ստացել իրականացնելու այն ծրագրերը, որն ուներ իր նախընտրական ծրագրում, որը կարող է բերել վիճակի կայունացում Հայաստանում:

- Դուք մինչ ընտրությունների ավարտը համակրանք ցուցաբերո՞ւմ էիք որեւէ թեկնածուի նկատմամբ:

- Որպես դեսպան ես իրավունք չունեմ այդպիսի նախասիրություն ունենալու, իսկ որպես անձ այն թեկնածուները, ում ավելի մոտիկից էի ճանաչում, ցանկանում էի, որ լավ արդյունքներ ունենային: Ոմանք լավ արդյունքով դուրս եկան, ոմանք՝ ոչ: Անհրաժեշտ եմ համարում ասել, որ բոլոր թեկնածուներն էլ արժանավոր էին: 12 թեկնածուի առկայությունը խոսում է այն մասին, որ Հայաստանում քաղաքական կյանքը կենդանի է: Ավելի լավ է ունենալ շատ քաղաքական գործիչներ:

- Սպասվո՞ւմ է նոր որակ հայ-ֆրանսիական հարաբերություններում՝ կապված իշխանությունների փոփոխության հետ: Եվ նաեւ ինչպե՞ս եք վերաբերվում այն կարծիքին, որ իշխանության են եկել «կարծր» ուժերը:

- Անհանգստանալու ոչինչ չունեմ եւ Ռոբերտ Քոչարյանին չեմ համարում պատերազմի թեկնածու: Ես նրան համարում եմ խաղաղության թեկնածու եւ կարծում եմ, որ նա «կարծր» քաղաքական գործիչ չէ: Նա լավ է տեսնում միջազգային քաղաքական պրոբլեմը, ճիշտ է հասկանում եւ կողմնորոշվում քաղաքական կառույցներում: Այս իմաստով ես կարծում եմ լավ հիմքերի վրա կդրվեն եւ ավելի կխորացվեն հայ-ֆրանսիական հարաբերությունները:

ԱՆՆԱ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ

Ռուսաստանը հարգում է հայ ժողովրդի ընտրությունը՝ հիշեցնելով կարգավորման Մինսկի խմբի դիրքորոշումը

ՄՈՍԿՎԱ, 2 ԱՊՐԻԼ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Մոսկվան շահագրգռված է Հայաստանի հետ 1997 թվականի օգոստոսին ստորագրված Բարեկամության, համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին պայմանագրի հիման վրա համագործակցության հետագա աստիճանական զարգացման հարցում եւ հույս ունի, որ նման շահագրգռությունը փոխադարձ է», հայտարարել է ՌԴ ԱԳՆ պաշտոնական ներկայացուցիչ Գենադի Տարասովը, մեկնաբանելով Հայաստանի նախագահական ընտրությունների նախնական արդյունքները:

«Ռուսաստանյան կողմը, անշուշտ, հարգում է Հայաստանի ժողովրդի ընտրությունը», ընդգծել է Գ. Տարասովը: Ըստ նրա, Մոսկվայում ելնում են նրանից, որ Հայաստանը Ռուսաստանի ռազմավարական գործընկերն է:

«Ինտերֆաքս» գործակալության համաձայն, Ղարաբաղյան կարգավորման հարցում մոտեցումների առնչությամբ Գ. Տարասովը հայտարարել է, որ ռուսական կողմը շարունակում է մնալ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահության համաձայնեցված դիրքերում: «Հույս ունենք, որ Հայաստանի նոր ղեկավարությունը կմասնակցի այնպիսի լուծումների որոնմանը, որոնք կհամապատասխանեին հակամարտ կողմերի օրինական շահերին, խաղաղության ամրապնդմանը, անվտանգության ու համագործակցությանը Անդրկովկասում», ընդգծել է ՌԴ ԱԳՆ ներկայացուցիչը:

ԱՄՆ պետքարտուղարության խոսնակ Ջեյմս Ռուբինը գոհ է ընտրությունների երկրորդ փուլից

Հայաստանյան արտահերթ նախագահական ընտրությունների վերաբերյալ ԱՄՆ պետքարտուղարության խոսնակ Ջեյմս Ռուբինի հայտարարության համաձայն, ընտրությունների երկրորդ փուլում ԵԱՀԿ դիտորդական առաքելության 140 միջազգային, այդ թվում 65 ամերիկացի դիտորդների կողմից Հայաստանի ընտրական տեղամասերի ավելի քան 40 տոկոսն ընդգրկած այցելությունների արդյունքում դիտորդական առաքելությունը հանգել է այն եզրակացության, որ 1998 թ. ընտրությունները մի քայլ առաջ էին 1996 թ. «խնդրահարույց ընտրությունների» համեմատ:

«Չնայած ընտրությունների գործընթացը որոշ տեղամասերում չի համապատասխանել ԵԱՀԿ չափանիշներին հետեւելու Հայաստանի ստանձնած պարտավորություններին, այդ թերությունները պատճառ չդարձան, որ ԵԱՀԿ-ը հարցականի տակ դնի ընտրությունների արդյունքները», ասվում է հայտարարության մեջ, ուր մասնավորապես համաձայնություն է հայտնվում դեսպան Սեմ Բրաունի ապրիլի 1-ին հրապարակած ԵԱՀԿ նախնական զեկույցին:

Նոր կառավարությունը պետք է ջանա վերացնել տեղ գտած խախտումները, անհապաղ եւ վճռական քայլեր ձեռնարկել ԵԱՀԿ հայտարարության մեջ մատնանշված բացթողումների վերացման ուղղությամբ, հետաքննել արձանագրված խախտումները եւ օրենքի սահմաններում պատասխանատվության ենթարկել դրանց մեղավորներին, շարունակում է պետքարտուղարության խոսնակը՝ շնորհավորելով նորընտիր նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին եւ հաջողություններ մաղթելով տնտեսական եւ ժողովրդավարական բարեփոխումների հետագա իրականացման, Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության քաղաքական կարգավորման ոլորտում եւ ակնկալելով «շարունակել սերտ համագործակցությունը Հայաստանի կառավարության եւ ժողովրդի հետ»:

Կոնգրեսական Փալոնը շնորհավորել է Հայաստանի նորընտիր նախագահին

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 2 ԱՊՐԻԼ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Կոնգրեսում հայկական խմբի համանախագահ Ֆրենկ Փալոնը ապրիլի 1-ին հանդես է եկել Ներկայացուցիչների պալատում շնորհավորելով Հայաստանի նորընտիր նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին ընտրություններում հաղթանակ տանելու կապակցությամբ: Նա գովեստ է արտահայտել Քոչարյանին որակելով որպես «ուժեղ առաջնորդ, համբերատարություն կառուցող եւ մեկը, որը հակված է դեպի ժողովրդավարությունն ու տնտեսական զարգացումը»:

Անդրադառնալով ընտրությունների կազմակերպմանը, Փալոնը վկայակոչել է Հայաստանում Եվրախորհրդի դիտորդական առաքելության ղեկավար լորդ Ռասել Ջոնսոնին, որը հայտնել է. «Նախագահական ընտրությունների երկրորդ փուլը լավ կազմակերպված է եղել, ընտրությունները անցել են խաղաղ եւ օրենքի շրջանակներում: Սա Հայաստանի կողմից կայուն քայլ էր Եվրախորհրդին անդամակցելու ճանապարհին»:

Երեւանում ավարտվեց ՍԾՏՀ ավագ պաշտոնյաների հանդիպումը

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ԱՊՐԻԼ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ապրիլի 2-ին Երեւանում ավարտվեց Սեւծովյան տնտեսական համագործակցության անդամ երկրների ավագ պաշտոնյաների հանդիպումը: ՀՀ ԱԳ փոխնախարար Սերգեյ Մանասարյանը հանդիպումը բնորոշեց որպես բավականին հաջող: Մասնավորապես, համաձայնեցվել է Սեւծովյան տնտեսական համագործակցության (ՍԾՏՀ) երկրների խարտիայի տեքստը եւ առաջարկվել է նախաստորագրել դա ապրիլի 30-ին Երեւանում կայանալիք ՍԾՏՀ արտգործնախարարների հանդիպմանը: Փոխնախարարը հիշեցրեց, որ խարտիայի ստորագրումից եւ համապատասխան վավերացումից հետո ՍԾՏՀ-ն կդառնա միջազգային տնտեսական կազմակերպություն:

Ապրիլի 1-2-ը կայացած ավագ պաշտոնյաների հանդիպման ժամանակ քննարկվեցին նաեւ 10 այլ հարցեր, որոնք ընդգրկում էին տարբեր ոլորտներ, մասնավորապես՝ Առեւտրի եւ զարգացման սեւծովյան բանկին եւ դիվանագիտական անձնակազմի իմունիտետին առնչվող հարցերը:

Հանդիպման մասնակիցները համաձայնության չեկան ՍԾՏՀ ընդլայնման՝ լիարժեք անդամի եւ դիտորդի կարգավիճակով նոր երկրներ ընդգրկելու հարցում: Որոշում կայացվեց, որ լիարժեք անդամի կարգավիճակով պետությունների ընդգրկելու հարցին պատասխան կտրվի Համագործակցության կազմակերպություն դառնալուց, այսինքն՝ խարտիայի ստորագրումից եւ ուժի մեջ մտնելուց հետո: Իսկ դիտորդի կարգավիճակով երկրների ընդգրկման հարցն իր լուծումը կստանա արտգործնախարարների երեւանյան գալիք հանդիպման ժամանակ:

Ըստ պրն. Մանասարյանի, ավագ պաշտոնյաների հանդիպման բոլոր մասնակիցները բարձր գնահատեցին Համագործակցությունում Հայաստանի կիսամյա նախագահությունը, որն ավարտվում է ապրիլի 30-ին: «Հուսով եմ, որ կկարողանանք պատշաճ ձեւով կազմակերպել եւ անցկացնել արտգործնախարարների հանդիպումը եւ հաջողությամբ նախագահությունը հանձնել Ադրբեջանին», ասաց փոխնախարարը: Պրն. Մանասարյանը դժվարացավ ասել, թե կմասնակցի՞ արդյոք արտգործնախարարների երեւանյան հանդիպմանը Ադրբեջանի արտգործնախարարը, սակայն հիշեցրեց, որ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախկին արտգործնախարարներ Ալեքսանդր Արզումանյանի եւ Հասան Հասանովի միջեւ նախկինում բանավոր համաձայնություն է ձեռք բերվել, որ Ադրբեջանը պարտադիր կմասնակցի այդ հանդիպմանը: «Մենք կոչ ենք արել ՍԾՏՀ գլխավոր քարտուղարին եւ Համագործակցության անդամ այլ երկրներին՝ ամեն ինչ անել, որպեսզի բոլոր մասնակիցները ներկայացված լինեն արտգործնախարարների հանդիպմանը»:

Իսկ մինչ այդ նախատեսվում է Համագործակցության անդամ երկրների էներգետիկայի նախարարների եւ ՍԾՏՀ ավագ պաշտոնյաների եւս մեկ հանդիպում:

Ըստ Սերգեյ Մանասարյանի, ՍԾՏՀ հեղինակության եւ դերի ամրապնդումն ու բարձրացումը հնարավոր կլինի միայն կոնկրետ տնտեսական ծրագրերի իրականացման միջոցով: Նա կարեւորեց, որ արդեն սկսել է գործել ՍԾՏՀ բանկը: Այսօր իսկ կազմակերպության բարձր կարգավիճակի մասին է վկայում, ըստ փոխնախարարի, այն, որ ներկա պահին մեծ թվով երկրներ ուզում են դառնալ ՍԾՏՀ անդամ կամ դիտորդ: Մասնավորապես, Ֆրանսիան պաշտոնական հայտ է ներկայացրել, իսկ Գերմանիան եւ Ճապոնիան բանավոր ցանկություն են հայտնել Համագործակցությունում դիտորդի կարգավիճակ ստանալու համար:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակվում է [illegible]
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՀԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրենություն / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի
Հղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

հետընտրական

Սկիզբը էջ 1

Առաջին հերթին պետք է բոլորին շնորհակալություն հայտնեմ ձեր ակտիվ մասնակցության համար, բոլոր մեր կուսակցություններին, որոնց հետ նաև միասնական այսպիսի աշխատանքի փորձ ենք ձեռք բերել, բոլոր տարբեր հասարակական կազմակերպությունների անդամներին, ղեկավարներին, որոնք ինձ հետ մասնակցում էին ընտրարշավին, բոլոր երիտասարդական

Ռոբերտ Քոչարյան. «Սա հաղթանակ է, որը բերում է ուրախություն, հպարտություն, բայց նաև շատ մեծ պատասխանատվություն»

կազմակերպություններին, որոնց ես առանձնահատուկ ուզում եմ շեշտել, որովհետև ընտրարշավի և ընտրությունների ժամանակ երիտասարդությունն այն ուժն էր, որի վրա շատ-շատ հարցերում մենք հենվում էինք, և նաև բոլոր այն անձանց, ովքեր մասնակցել են նախընտրական արշավին, առաջարկել են իրենց ծառայությունը, իրենց հնարավորությունները, բոլոր քարոզիչներին, որոնց մեծ մասին գիտեի, բայց մի մասին չէի ճանաչում, որոնք շատ մեծ դեր ունեցան այս նախընտրական արշավի ժամանակ: Պարզ է, ես Հայաստանում բավական կարճ ժամանակ եմ, և նաև նրանց ջանքերով հնարավորություն ստացանք ավելի լավ ծանոթանալ և ավելի լավ ներկայանալ մեր ժողովրդի առաջ: Ձեզ բոլորիդ շնորհակալություն, սա մեր միասնական հաղթանակն է, բայց սա հաղթանակ է, որը բերում է ուրախություն, հպարտություն, բայց նաև շատ մեծ պատասխանատվություն: Շատ կարևոր է, ես միշտ նշեմ այդ պահը (ես մի բնազդ ունեմ, մի քիչ զգում եմ, թե ինչ է կատարվում), որն ստեղծվել է հույսի, հավատի այդպիսի մի մթնոլորտ կա առաջացել, և կարևոր է, որ մեր հետագա գործունեության մեջ այդ հույսն ու հավատը չկորչի, նոր հիասթափության էլեմենտներ չմտցվեն մեր կյանքի մեջ: Մենք ուղղակի իրավունք չունենք ևս մեկ անգամ մեր ժողովրդին, կոպիտ ասեմ, խաբենք: Ուրեմն գիշեր-ցերեկ աշխատենք, պետք է հիմնվենք առողջ ուժերի վրա, միտի հիմնվենք ձեզ վրա և ձեզ հետ երկիրը ճգնաժամից մենք պետք է հանենք: Ընտրությունների հետ կապված մենք պետք է նշենք, որ ... դիտորդների եզրակացությունները բավական դրական են, հուսով եմ, որ վերջնական եզրակացությունը ևս կլինի դրական, և քանի որ այս շնորհավորական հեռագրերը ես արդեն ստանում եմ, կարծում եմ, որ երևի դժվար թե որևէ բան այդ առումով փոխվի: Ուրեմն դա նշանակում է, որ հաջողվեց երկրի վրայից հանել այն պիտակը, որը կար 96 թ. ընտրություններից հետո, և այսօր մենք ավելի մաքուր դաշտ ունենք մեր քաղաքականությունը, մեր երկրի ապագան կառուցելու համար: Եվ եթե ինչ-որ բան հետագայում վատ լինի, ուրեմն մենք այլևս ոչ մեկին մեղադրելու իրավունք չենք ունենալու, ուրեմն մենք ենք մեր վատ աշխատանքով լինելու այդ անհաջողությունների հեղինակը, և առաջին հերթին անձամբ ես, որպես ընտրված նախագահ: Այն համախմբվածությունը, այս համագործակցությունը քաղաքական ուժերի հետ, որ դրսևորվեց նախընտրական արշավի ժամանակ, անպայման կմարմնավորվի մեր ավելի կոնկրետ, գործնական հարաբերություններով, և այս հարցի վերաբերյալ երկու-երեք օրվա ընթացքում կսկսվեն նաև քաղաքական կոնսուլտացիաներ, կսկսվի նաև այլ բանակցային պրոցես, որը սովորաբար նման դեպքերում տեղի է ունենում... Մեր առջևում կան պառլամենտական ընտրություններ, այստեղ նաև ներկայացված են մի շարք քաղաքական ուժերի ներկայացուցիչներ, ես կարծում եմ այս փորձը, որ ձեռք ենք բերել, օգտակար է լինելու նաև սպասվելիք պառլամենտական ընտրությունների համար: Ձեզ բոլորիդ ևս մեկ անգամ շնորհակալություն, ամեն ինչ կանեմ, որ դուք պարզերես լինեք ժողովրդի առաջ: Դուք, մասնակցելով նախընտրական արշավին, պաշտպանելով իմ թեկնածությունը, աշխատելով իմ նախընտրական շտաբներում նաև ձեր պատասխանատվությունն եք վերցրել ժողովրդի առջև, և եթե Քոչարյանը Ռոբերտը մի սխալ բան անի, կամ հաջողություններ չունենա, ես հասկանում եմ, որ ձեր հարևանները, ձեր ընկերները, ձեր բարեկամները ձեզ անպայման պետք է ասեն՝ բա էս ի՞նչ արեցիք: Ուրեմն, նաև իմ անհաջողությունները քննադատելու առաջին իրավունքը ունեք դուք, քանի որ դուք աջակցել եք իմ ընտրվելու հարցում: Եվ առաջին հերթին այդ առումով ես պիտի լսեմ ձեզ, որովհետև, [illegible] դուք աջակցելով դուք նաև ձեզ վրա եք վերցրել պատասխանատվության ինչ-որ մի բեռ: Շնորհակալություն, որ այդ բեռը վերցրել եք: Նման պարագաներում և Հայաստանի փորձը ունենալով, միգուցե, կային շատ մարդիկ, որոնք որոշել էին չեզոք մնալ, ոչ մի բանի չխառնվել, երևի նաև պատասխանատվությունից խուսափելով: Շնորհակալություն, որ դուք չեզոք չմնացիք և պատասխանատվությունն ինչ-որ տեղ ինձ հետ կիսել եք: Ես գիտեմ, որ բոլորս աշխատել ենք," և ճիշտն ասած ես էլ ինձ մեծ լարվածության տակ էի զգում հանդիպումների առումով:

Ընդհանրապես նաև նախընտրական արշավին մասնակցելու առումով, ես կարծում եմ, որ ես էլ գլուխս չեմ պահել: Մեծ շնորհակալություն պիտի հայտնեմ և նշեմ նաև մեր լրագրողների աշխատանքը: Ես ուղղակի շնորհակալ եմ լավ վերաբերմունքի համար, որովհետև հիմնականում բացի այն, որ իրենց գործի պրոֆեսիոնալիզմը իրոք բավական բարձր էր, ուղղակի անձնական շնորհակալություն եմ հայտնում իմ նկատմամբ լավ վերաբերմունք դրսևորելու համար: Շնորհակալություն»:

Նորընտիր նախագահի այս ելույթից հետո եզրափակման կարճառոտ խոսքով երեկոն ամփոփեց նրա նախընտրական շտաբի պետ Վլադիմիր Մովսիսյանը: Դահլիճից դուրս, շենքի ճեմասրահում, ուտեստեղենի չափազանց համեստ սեղաններ էին դրված, որի շուրջ ներկաները [illegible] լի բաժակներ էին բարձրացնում «մեր ժողովրդի ապագայի կենացը»:

Օգնություն Հայաստանին

ՄԱԿ-ի պարենի համաշխարհային ծրագրի հայաստանյան գրասենյակից տեղեկանում ենք, որ օրերս Շվեդիայի կառավարությունը 92 տոննա զտված սոյայի ձեթ և 193 տոննա շաքար, իսկ Ճապոնիայի կառավարությունը 60 մլն իենի (մոտավորապես 468750 ԱՄՆ դոլար) 180 տոննա ձկան պահածո է նվիրել Հայաստանի կարիքավոր բնակչությանը, այդ թվում փախստականներին ու երկրի ներսում տեղահանվածներին տրամադրելու համար: Հայաստանին օգնություն է ցուցաբերել նաև Ռուսաստանի Դաշնությունը՝ 20 հազար ԱՄՆ դոլարի 50 տոննա ցորենի ալյուր նվիրաբերելով ՊՀԾ-ին: 50 տոննա ալյուրը կօգտագործվի 1998 թ. կազմակերպվելիք արտակարգ բաշխումների ժամանակ և «Սնունդ աշխատանքի դիմաց» համայնքային ծրագրերում:

ԱՐԹՈՒՐ ԼԱՎՉՅԱՆ

Սունդուկյան թատրոնի տանիքը և օպերայի շենքը կվերանորոգվեն

Երեկ գումարված ՀՀ կառավարության նիստում որոշվեց պահուստային ֆոնդից գումարներ հատկացնել մշակույթի, երիտասարդության հարցերի և սպորտի նախարարությանը՝ Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնի շենքի տանիքի վերանորոգման, Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնի շենքում ներքին հարդարման աշխատանքներ կատարելու համար: Գումար է հատկացվելու նաև, ինչպես հաղորդում է ՀՀ կառավարության մամուլի գրասենյակը, Երևանի քաղաքապետարանին՝ մարտի 29-ին ուժեղ քամու հետևանքով թիվ 3 կլինիկական հիվանդանոցի վնասված տանիքը վերանորոգելու համար:

Լարվածություն չստեղծենք սեփական դարպասի մատույցներում...

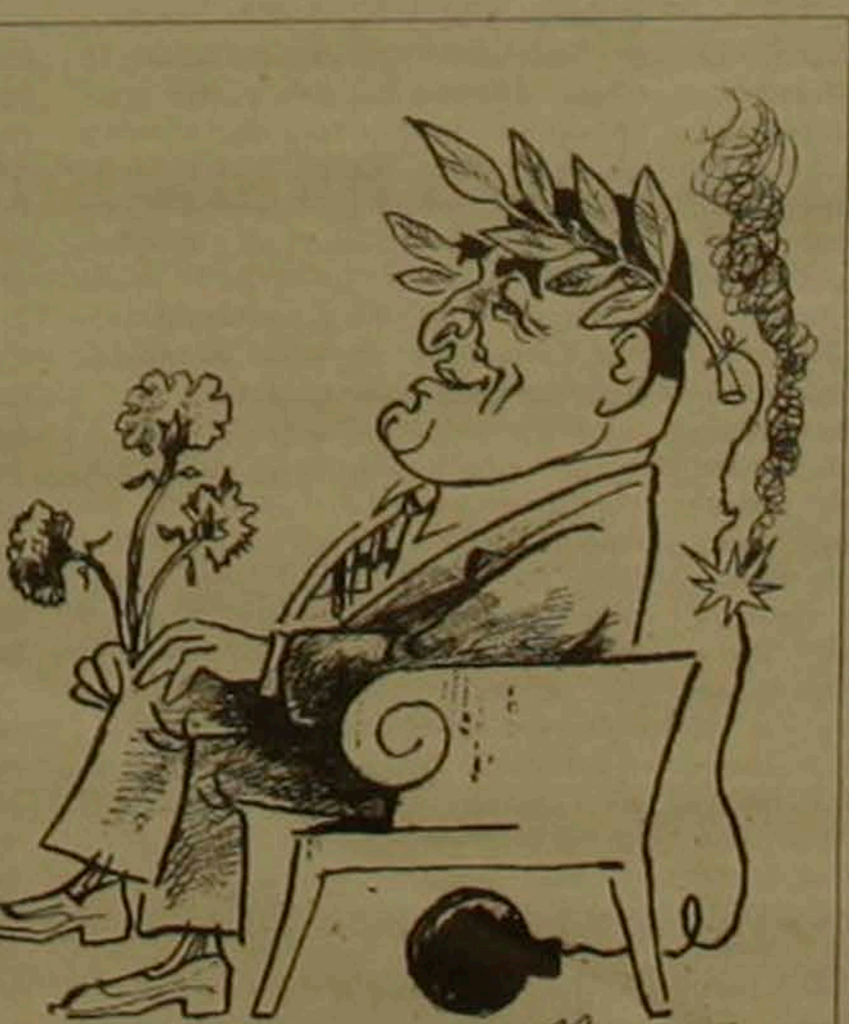

Հայերս զարմանալի ժողովուրդ ենք, սիրում ենք «ուտել իրարու մեջ», և արտահերթ նախագահական ընտրությունների առաջին փուլից հետո, խելքին մոտ լինելու համար չափազանց կոպիտ, ըստ այդմ, սադրանքների շատ նման օրինախախտումների առատության մեջ «ինքնախարազանման» լայն դաշտ գտանք. [illegible] ենք, կապիկների երկիր ենք, նորմալ ընտրությունների ընդունակ չենք... Արժանավոր թեկնածուին հազար պոզուպոչ կպցրինք, «սևացնելու» բարեբախտաբար ապարդյուն հազար հնար գտանք, ստիպեցինք նույնիսկ հոր անունը վկայակոչել «հերքելով» անմեկնելի «մեղադրանքը»:

Հիմա էլ, ընտրությունների երկրորդ փուլից հետո, կատու ենք որոնում մութ սենյակում, որտեղ կատու չկա, և, որ ավելի ուշագրավ է, գոռում ենք, թե բռնել ենք... Երբ նույնիսկ ինքներս ընտրել ենք հենց հաղթած թեկնածուին, մեր պարտքն ենք համարում խոսել բազմաթիվ եղած (ու չեղած) զեղծումների, խախտումների, երկրորդ փուլի համար «արտառոց» բարձր մասնակցության մասին, և սա այն դեպքում, երբ օտար աչքի համար էլ (խոսքը մասնավորապես «Ազատություն» ռադիոկայանի հատուկ թղթակցի մասին է) տեսանելի է, որ ընտրատեղամասերում «ամենուրեք ներկա հակամարտ կողմերի ներկայացուցիչներն այնքան ուշադիր են հետևում միմյանց շարժումներին, որ թվում է՝ հակառակորդին խաբելու համար պահանջվում է ոչ թե ձեռքի սովորական ճկունություն, այլ նվազագույնը Կիոյի կամ Կոպերֆիլդի վարպետություն»:

Բոլոր նրանք, ովքեր ուզում են ցույց տալ, թե ավելի շատ բան գիտեն, քան իրականում գիտեն, անհարկի «մեղադրանքներ» են շռայլում անթիվ-անհամար կեղծումների մասին իրենց ունեցած «փաստերը» համապատասխան ատյանում (Դեմիրճյանի նախընտրական շտաբում) գրանցելու փոխարեն: Խոսում են գյուղերում մտցված ընտրության նոր «մեխանիզմի» մասին, գյուղացիներին, իբր բացատրել են, թե Քոչարյանի օգտին քվեարկելու դեպքում նրա անվան դիմաց «+», հակառակ դեպքում «–» նշան պետք է դրվի: Քանի որ հայ գյուղացին հայաստանյան առաջին ընտրությանը չէ, որ մասնակցում է, յուրահատուկ խորամանկությամբ էլ «բացատրողներին» կտանի գետը, ծարավ հետ կբերի, պետք է ենթադրել, որ խոսքը «չուկչաների» նորաբույծ հայկական տեսակի մասին է, որ Հայաստանում հայտնվել են թերևս արտահերթ նախագահական ընտրությունների կապակցությամբ:

Բավական է, ապրելու և աշխատելու ենք կողք-կողքի, և կասկածի կրծող որդը հասարակական-քաղաքական բոլոր ծակուծուկերը լցնելով չէ, որ պիտի կատարենք բոլորիս և յուրաքանչյուրիս տնտեսական և քաղաքական «բարեկեցության» համար անհրաժեշտ նվազագույն քայլը: Ասելու բան ունենք, ասենք առանց վախենալու, չունենք կամ չենք ուզում ասել, անհարկի փոխանցումներով լարվածություն չստեղծենք սեփական դարպասի մատույցներում...

Լ. Պ.

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Շնորհավորանքներ նորընտիր նախագահին

Բոստոն, 2 ապրիլ, 1998

Յարգարժան Տիար Քոչարեան,

Հոգեկան խորունկ գոհունակութեամբ եւ արտակարգ հրճուանքով է, որ Թէքէեան մշակութային միութեան Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու եւ Կանադայի Կեդրոնական վարչութիւնս եւ համայն մեր անդամակցութիւնը ներկայ գիրով կու գանք մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները յայտնել Ձեզի, Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Ձեր ընտրութեան առիթով:

Հեռուէն՝ տարիներով հետեւած ենք Ձեր կորովի ղեկավարութեան, նախ՝ Լեռնային Ղարաբաղի ազատագրական նուիրական պայքարի օրերուն, երբ Ձեր վճռակամութիւնը, բախտորոշ դեր կատարեց, եւ նաեւ իբրեւ անոր արժանաւոր նախագահը: Ապա՝ Հայաստանի մայր հողին վրայ, իբրեւ վարչապետ եւ նախագահի պաշտօնակատար, ջատագով հանդիսանալով ազգային միասնականութեան գաղափարին:

Իբրեւ մշակութային ու կրթական կազմակերպութիւն, նախ՝ բովանդակ սփիւռքի մէջ եւ հիմա՝ Հայաստանի մէջ եւս, մեր մշակումներով, ծրագիրով, գործունէութեամբ, միշտ մենք մեզ մօտ զգացինք հայրենիքին, եւ հիմա՝ իբրեւ բարոյական վարձատրութիւն կը նկատենք մեր երեք հայրենի «Վահան Թէքէեան»ի անուան վարժարանները, որոնք ակներեւ նուաճումներ արձանագրեցին Հայաստանի անկախացումէն ի վեր, ինչպէս Երեւանի «Թէքէեան Կեդրոնը», որ նախագահական ընտրութիւններուն դարձաւ Ձեր շտաբներէն մէկը:

Կրկնայայտ լիասիրտ շնորհաւորութիւններով՝ մեր սիրելի ազգընտիր նախագահին, եւ յաջողութեան բարեմաղթութիւններով՝

ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱԼԵԱՆ
Ատենապետ

Դոկտ. ՆՈՒՊԱՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
Ատենադպիր

Լոնդոն, 2 ապրիլ, 1998

Յարգելի Տիար Քոչարեան,

Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Եւրոպայի շրջանակը ջերմօրէն կը շնորհաւորէ Ձեր ընտրութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան բարձր պաշտօնին:

ՌԱԿ-ը իր բոլոր առողջ տարրերով սփիւռքի տարածքին, ինչպէս Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը, զօրավիգ կանգնեցաւ Ձեր թեկնածութեան, հաւատալով Ձեր տոկուն եւ անշահախնդիր ղեկավարութեան:

Հայրենիք-սփիւռք փոխյարաբերութեանց արագընթաց դրական զարգացման, Ղարաբաղեան հարցի պատուաբեր լուծման եւ տնտեսական բարելաւման հեռանկարները մեզ բոլորս կը խանդավառեն ու կը մղեն վերանորոգելու մեր ճիգն ու նուիրումը հայրենիքի տնտեսականութեան հզօրացման:

Նախագահական ընտրութիւնները ցոյց տուին մեր ժողովուրդին իմաստութիւնն ու հասունութիւնը, իսկ իշխանութեան կողմէ զուսպ, անկողմնակալ եւ պատասխանատու մօտեցում մը, որոնք անհրաժեշտ յենակներ են հեղինակաւոր նախագահի մը:

Ձեր հետագայ աշխատանքներուն եւ ծրագիրներուն՝ դարձեալ կը մաղթենք յաջողութիւն, մեր ժողովուրդի բարօրութեան հեռանկարով:

ՎԱՐԴԱՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
ՌԱԿ Կեդրոնական վարչութեան
Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի
համակարգող

Հարգելի խմբագրություն, թույլ տվեք ձեր թերթի միջոցով «Զորավար Անդրանիկ» ՀՀ բարեգործական հասարակական միության խորհրդի և բազմահազար անդամների անունից ջերմորեն շնորհավորել մեր ժողովրդին՝ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի պաշտոնին Ռոբերտ Սեդրակի Քոչարյանին ընտրելու առիթով: Ազգընտիր նախագահին ցանկանում ենք քաջառողջություն և հաջողություն ի փառս հայոց համազգային խնդիրների լուծման:

«Զորավար Անդրանիկ»
միության խորհրդի նախագահ
ՆՈՐԻԿ ՄՈՒՇԵՂՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Իրականությունը 1947 թ. Հայաստանից ադրբեջանցիների գաղթի մասին

«Ցեղասպանության» մասին Ալիեւի պնդումները «գելթոգի» են

Բեռլինի գրավումից հետո հայկական Թամանյան 89-րդ դիվիզիան 1945 թ. օգոստոսին տուն վերադարձավ: Ստալինը դիվիզիան չկազմացրեց, ինչպես մյուս ազգային դիվիզիաները: Անհրաժեշտություն էր առաջացել որոշ սահմանային հարցեր լուծել Թուրքիայի հետ, վերականգնել Ռուսական կայսրության 1914 թ. սահմանները: Պահը ձեռնտու էր թվում, հաշվարկը հայկական դիվիզիայի հարցում ճիշտ էր: Գերբարձր մարտական պատրաստվածության զորամիավորումը իր հողի համար եռակի ուժով կկռվեր: Սկսվեցին նախապատրաստական զորավարժությունները: Ամեն ինչ պատրաստ էր: Արաքսի գետանցումը, ինչպես այն օրերին թվում էր, անխուսափելի էր: Այսպես շարունակվեց մինչեւ նոյեմբեր, երբ անսպասելի եկավ «դադար»-ի հրամանը: Ասենք, որ այս ամենին նախորդել էին մի շարք կարեւոր իրադարձություններ: «Ազգի» այս տարվա հունվարի 22-ի համարում պրոֆեսոր, դոկտոր Կարլեն Դալլաքյանն անդրադառնում է այդ իրադարձություններին: Այն, որ խորհրդային կառավարությունը մտադրվել էր ետ վերցնել դեռեւս 1918 թ. մարտին Բրեստ-Լիտովսկի հաշտության պայմանագրի խախտումներով Թուրքիային անցած Կարսի, Արդահանի շրջանները, պաշտոնապես սկսվեց 1945 թ. մարտի 19-ից, երբ խորհրդային կառավարությունը չեղյալ հայտարարեց 1925 թ. խորհրդա-թուրքական բարեկամության եւ չեզոքության պայմանագիրը: Դրան հաջորդեցին եւս մի քանի [illegible] քայլեր: Ստալինը ընդունեց [illegible] հայոց կաթողիկոսի տե- [illegible] սին Մոլոտովը Մոսկվայում ընդունեց Թուրքիայի դեսպանին եւ որպես Թուրքիայի առաջարկած դաշինքի պայման, պահանջեց վերադարձնել Կարսի եւ Արդահանի շրջանները: Հուլիսի 8-ին ՏԱՍՍ-ը հաղորդեց, որ «Ամերիկայի հայ ազգային խորհուրդը» դիմել է Սան-Ֆրանցիսկոյում սկսված ՄԱԿ-ի առաջին նստաշրջանին: Դիմումի մեջ ասված էր. «Հասել է ժամանակը, որ թուրքական տիրապետության տակ տառապող Հայաստանի մի մասը միացվի Հայկական խորհրդային հանրապետությանը, որը հնարավորություն կտար հայրենիք վերադառնալու մեկուկես միլիոն հայերի, որոնք արտասահմանում են գտնվում թուրքական տիրապետությունից փախչելու հետեւանքով»:

Բոլոր այս միջոցառումներն իրենց բարձրակետին հասան մեծ տերությունների Բեռլինի կոնֆերանսում (1945 թ. հուլիսի 17-ից օգոստոսի 2-ը): Հուլիսի 22-ի նիստում Մոլոտովը հայտարարեց. «... մենք գտնում ենք, որ Խորհրդային Միության սահմանը որոշ հատվածներում անարդար է: 1921 թ. Թուրքիան Խորհրդային Հայաստանից եւ Խորհրդային Վրաստանից խլել է տարածքներ եւ հարկ է կարգավորել... խլված տարածքների հարցը»: Միաժամանակ խորհրդային պատվիրակությունն առաջ էր քաշել նաեւ սեւծովյան նեղուցների հարցը, հույս ունենալով հենակետ ձեռք բերել նեղուցներում: Այդ առթիվ Մոլոտովն անմիջապես մի վերապահում է անում. «Եթե թուրքական կառավարությունը անընդունելի է համարում այդ երկու հարցերի կարգավորումը, մենք պատրաստ ենք համաձայնագիր ստորագրել միայն նեղուցների վերաբերյալ»: Սա արդեն վրիպում էր: Խորհրդային պատվիրակությունը կամովին տարածքների հարցը զոհում էր հանուն նեղուցների: Միգուցե խորհրդային պատվիրակությունը հայկական տարածքների հարցը երկրորդական էր համարում: Կար նաեւ մի այլ զորեղ հանգամանք, որ հենց այդ օրերին ծառացավ Ստալինի առաջ: Հենց այդ օրերից սկսած ԱՄՆ-ի քաղաքականության մեջ կարեւոր դեր խաղաց միջուկային զենքի փաստը: «Նոր զենքը մեզ հնարավորություն կտա պատերազմի ավարտին թելադրել մեր պայմանները Խորհրդային Միությանը», Տրումենին ներշնչում էր պետքարտուղար Բիրնսը: Կոնֆերանսի բացման նախորդ օրը Տրումենին հաղորդեցին ռումբի պատրաստ լինելու մասին: Պատմում են, որ հուլիսի 21-ի նիստում Տրումենի պահվածքը առավել վստահ էր եւ նա կարծես «ուրիշ մարդ էր դարձել»: Երբ դաշնակիցները հայտնեցին Ստալինին ռումբի մասին, սա չմատնեց ներքին խռովքը: Ինքը տեղյակ էր: Վախեցա՞վ Ստալինը: Անշուշտ: Ատոմային ռումբի ահեղ գործոնը իրոք տագնապ էր հարուցում: Հաջորդ իսկ նիստում տապալվեց թե նեղուցների եւ թե տարածքների հարցը: Տրումենը հայտարարեց, թե տարածքների հարցը «վերաբերում է միայն Խորհրդային Միությանը եւ Թուրքիային»: Հայտնի է, որ եվրոպական պետությունները մոտ 200 տարի կասկածի հակամարտության մեջ են եղել Ռուսաստանի հետ սեւծովյան նեղուցների հարցում: Ինչի վրա էր հենվում խորհրդային պատվիրակության լավատեսությունը, դժվար է ասել: Կարելի էր տարածքների հարցը լրջորեն առաջ քաշել դեռեւս 1944 թ. հոկտեմբերին, երբ Չերչիլը բանակցությունների համար Մոսկվայում էր: Այդ ժամանակ դեռեւս ատոմային զենքի հարցը օրվա խնդիր չէր: Թվում է բոլոր այս գործոնների մեջ վերջին դերում չէր Ստալինի հակաթուրքական անբավարար կեցվածքը:

Հետագա ամիսներին խորհրդային կառավարությունը փորձեց տարածքների հարցը տեղից շարժել դիվանագիտական զանազան ճանապարհներով, թերեւս ավելի թույլ լծակներով: Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գեւորգ Չորեքչյանը նոյեմբերի 27-ին դիմեց Ստալինին, Տրումենին եւ Էտլիին հայ [illegible] հանգով: Հաջորդ քայլը եւս դիվանագիտական երանգ ուներ: Դեկտեմբերի 2-ին հրապարակվեց խորհրդային կառավարության հրամանը հայրենադարձության մասին, եւ վերջապես 1946 թ. փետրվարի 1-ին ԽՍՀՄ գերագույն խորհրդի ընտրությունների իր նախընտրական ելույթով հանդես եկավ ՀԿԿ կենտկոմի առաջին քարտուղար Գր. Հարությունյանը: Զեկուցման սկզբում տեղեկություններ հաղորդելով «Ամերիկայի հայ ազգային խորհրդի» դիմումի մասին, սփյուռքից հայրենիք վերադառնալ ցանկացողների հսկայական չափերի հասնող դիմումների մասին, Գր. Հարությունյանը եզրակացնում է. «Արտասահմանյան հայերի թիվը մոտ մեկ միլիոն է: Իհարկե մենք բոլորին չենք կարող ընդունել Հայաստանի ներկայիս տերիտորիայում: Առաջին տարիներին Հայաստանում կարող ենք ընդունել մաքսիմում 350-400 հազար մարդ... մնացած 500-600 հազար հայերի ընդունման համար, մենք հարց ենք դնում, որ Խորհրդային Հայաստանին վերադարձվեն Թուրքիայի կողմից զավթված հայկական մարզերը»:

Դեռեւս «Ամերիկայի հայ ազգային խորհրդի» ՄԱԿ-ին ուղղված դիմումից հետո թուրքական մամուլն աղմկեց: Կառավարության նախագահ Սարաջօղլուն հանդես եկավ մի հայտարարությամբ, ուր փորձում էր ապացուցել, որ Կարսի, Արդահանի շրջանները չեն զավթվել Թուրքիայի կողմից, այլ միացվել են Թուրքիային համաձայն Բրեստ-Լիտովսկի պայմանագրի 4-րդ կետի: Գր. Հարությունյանը անդրադառնում է նրա հայտարարությանը: Թուրքիայի կառավարության նախագահը, ասում է նա, ճգնում է պատմական փաստերի խեղաթյուրման միջոցով ապացուցել, որ այդ վիճելի տարածքները չեն զավթվել նրանց կողմից, այլ Թուրքիային են անցել այդ մարզերի բնակչության ցանկության հետեւանքով: Ո՞րն էր իրականությունը: Կարծ լինելու համար մեջբերում անենք ՌՍՖՍՀ կառավարության 1918 թ. հոկտեմբերի 10-ի՝ թուրքական կառավարությանը ներկայացրած նոտայից, ուր մատնանշվում է, որ Թուրքիան Կարսի, Արդահանի, Բաթումի մարզերը գրավել է ապօրինի կերպով, ի խախտումն Բրեստի պայմանագրի 4-րդ հոդվածի: Համաձայն պայմանավորվածության, ռուսական զորքերը հիշված մարզերից ետ քաշվեցին, որից հետո «... թուրքական ռազմական ուժերը հաշվի չնստելով պայմանագրային պարտավորությունների հետ, ժամանակից շուտ եւ ռուսական իշխանությունների հետ համաձայնության չեկած, ներխուժեցին Կարսի, Արդահանի, Բաթումի մարզերը, որտեղ գազանաբար հաշվեհարդար տեսան ազգաբնակչության հետ»: Այս փաստաթղթերն անհերքելիորեն վկայում են, որ Կարսի, Արդահանի, Բաթումի մարզերը 1918 թ. փաստորեն գրավվեցին ուղղակի անեքսիայի հետեւանքով, գրում է Երվանդ Սարգսյանը: Կարսում թուրքերը կոտորեցին 10 հազար հայ, Արդահանում՝ 9 հազար: Այնպես որ բնակչության ցանկության հարց այստեղ լինել չէր կարող, ինչպես պնդում էր Սարաջօղլուն: Հայ ժողովուրդը, վերջացնում է Գր. Հարությունյանը, հավատացած է, որ իր արդարացի պահանջները այս անգամ արդեն կբավարարվեն:

Չստացվեց: Սառը պատերազմը, որ սկիզբ առավ 1946 թ. մարտին Չերչիլի՝ Ֆուլտոնում արտասանած ճառից, շարունակություն ստացավ Տրումենի դոկտրինային եւ Խորհրդային Միությունը շրջապատվեց ռազմական բազաներով: Չեռնպահ մնանք մեկնաբանություններից, սակայն ելակետ ունենանք, մտապահենք հետեւյալը: 1950-ական թվականների ռեւիզիայի ենթարկելով Բեռլինի կոնֆերանսի արդյունքները, Արեւմտյան Գերմանիայի համառ ու վճռական կանցլեր Կոնրադ Ադենաուերը կասկածի առավ, սկսեց կոնֆերանսի որոշումների դեմ, բացատրելով նրա պարտադիր լինելը ֆե- [illegible] «Դա միջազգային իրավական համաձայնագիր չէ բառի բուն իմաստով, այլ լոկ կառավարական համաձայնագիր ԽՍՀՄ-ի, ԱՄՆ-ի եւ Մեծ Բրիտանիայի միջեւ եւ որը պարտադիր է միայն ստորագրող երկրների համար»:

Իհարկե Գր. Հարությունյանին խիստ հիասթափեցրին Բեռլինի կոնֆերանսի արդյունքները: Սկսվում էր ներգաղթը: Հանրապետությունը կանգնած էր դժվար փորձության առաջ: Այս իրավիճակում Հարությունյանը փորձեց անդրադառնալ ներքին տարածքների՝ Ղարաբաղի հարցին: Հայաստանի հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների արխիվում պահպանվում է Գր. Հարությունյանի նամակի պատճենը՝ ուղղված Ստալինին: Ահա նամակը ամբողջովին:

Իոսիֆ Վիսարիոնովիչ,

Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը, որ հարում է Հայաստանի տարածքին, 1923 թ. մտնում է Ադրբեջանական ԽՍՀ կազմի մեջ: Այդ մարզի բնակչությունը հիմնականում հայեր են: Ազգաբնակչության 153 հազարից 137 հազարը: Լեռնային Ղարաբաղի գյուղատնտեսությունը համանման է Հայաստանի լեռնային մասի գյուղատնտեսությանը: Լեռնային Ղարաբաղի միացումը Հայաստանին մեծապես կնպաստեր նրա զարգացմանը եւ կբարելավեր տնտեսության ղեկավարումը: Ազգաբնակչության քաղաքական եւ մշակութային սպասարկումը մայրենի լեզվով կգործադրվեր Հայաստանի հանրապետական օրգանների ղեկավարման դեպքում: Լեռնային Ղարաբաղի միացումը Հայաստանին հնարավորություն կտար տեղական կադրերին շարունակելու բարձրագույն կրթությունը Հայաստանի բուհերում: Մյուս կողմից Հայկական ԽՍՀ-ն կարող էր ազգային կադրեր ստանալ Լեռնային Ղարաբաղի մարզից, ովքեր առանձնանում են իրենց գործունակությամբ եւ որոնք ներկայումս, բնականաբար, չեն կարող լիովին օգտագործվել Ադրբեջանում: Ելնելով վերոհիշյալից եւ Լեռնային Ղարաբաղի բնակչության ցանկությունից, Հայաստանի կենտկոմն ու ժողկոմխորհը ՀամԿ(բ)Կ կենտկոմի եւ միութենական կառավարության քննարկմանն են ներկայացնում Ադրբեջանական ԽՍՀ Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Հայկական ԽՍՀ կազմի մեջ որպես Ղարաբաղի մարզ մտցնելու հարցը: Այս հարցի դրական լուծման դեպքում Հայաստանի կենտկոմն ու ժողկոմխորհը կառավարությանը առաջարկ կներկայացնեն Ղարաբաղի նախկին կենտրոն Շուշի քաղաքի վերականգնման մասին, որ ավերվել էր խորհրդային իշխանության հաստատումից առաջ:

Հայաստանի Կ(բ)Կ կենտկոմի քարտուղար Գր. Հարությունյան

... նոյեմբեր 1945 թ.

Նամակը, ինչպես տեսնում ենք, գրված է խիստ լակոնիկ եւ գործնական, առանձին տարբերությունների հստակ բաժանմամբ, առանց պարտադիր պայմանականությունների եւ ավելորդ սեթեւեթանքների: Ցավոք, նամակը Կրեմլում անուշադրության մատնվեց: 1946 թ. Գր. Հարությունյանը նորից այս հարցն առաջ քաշեց: Ինչպես վկայում է այն ժամանակների կենտկոմի երկրորդ քարտուղար Զավեն Գրիգորյանը, գործին իրազեկ էին կենտկոմի ոչ բոլոր անդամները: Երկրում տիրող համընդհանուր սարսափի, կասկածի, բռնության մթնոլորտում ոչ ոք չէր կարող երաշխավորել որեւէ քայլ, խոսք, ձեռնարկում, որ չէր բերի կործանման: Նման պայմաններում Գր. Հարությունյանի որոշումը՝ մեկնել Մոսկվա անձամբ խոսելու Ստալինի հետ Ղարաբաղի հարցի առթիվ՝ առնվազն սխրանք էր: Մոսկվայում, մի քանի օր հետո կայացավ ընդունելությունը: Գր. Հարությունյանը բոլոր կողմերի ապացույցներով, ընդհուպ Ղարաբաղի ժողովրդի ցանկությունը, ներկայացրեց հարցը Ստալինին: «Ստալինը ինձ ուշադիր լսեց, ասելով, թե ձեր պահանջը կարելի է քննության առարկա դարձնել, բայց պայմանով, որ միութենական կառավարությունն մենք [illegible] Բաղիրովի հետ»: Սա իհարկե, արդեն մերժում էր եւ Հարությունյանը դա իսկույն հասկացել էր: Զավեն Գրիգորյանի զարմանքին՝ Կրեմլից վրդովված դուրս գալու առթիվ Հարությունյանը նետել էր. «Он такой подлец, что на это не пойдет» (նա այնպիսի սրիկա է, որ չի գնա այդ բանին): Կարո՞ղ էր Ստալինը դրական պատասխան տալ, իհարկե, սակայն ընդամենը 25 տարի էր անցել, երբ նա Ղարաբաղը անձամբ հանձնեց Ադրբեջանին: Լինելով պաթոլոգիկ կասկածամտության տեր, նա իր վրա չէր վերցնի սխալվածի մեղադրանք: Բացի դրանից, «բաժանի՛ր որ տիրես»-ը նրա էության հիմնական գիծն էր: Այդ իսկ պատճառով նա հարմար գտավ հայկական արդարամտությունը տապալել խարդավանքի ուղով: Հանգուցալուծումը այսպես ստացվեց: Կրեմլը Բաղիրովին տեղեկացրեց Հարությունյանի «արարքի» մասին, միաժամանակ հուշելով նրան պատասխան հակաառաջարկը: Եվ իսկապես, այդ իրադարձությունից քիչ անց Գր. Հարությունյանը Թիֆլիսում հանդիպում է Բաղիրովին: Խոսքը տանք Զավեն Գրիգորյանին. «Բաղիրովը նրան անակնկալ էր մատուցել: Հարցին վաղորոք քաջատեղյակ մարդու ինքնավստահությամբ այսպես պատասխանեց. «Ես Հայաստանից կտանեմ 120 հազար ադրբեջանցի, իսկ դուք ընդունեք ձեր 100 հազար հայերին»: Ըստ Ստալին-Բաղիրով-Բերիայի առաջարկի, Ղարաբաղը Հայաստանին հանձնելու հարկ չկա: Հայտնի է, որ Հայաստանի ղեկավարությունը դժվարություններ ունի ներգաղթող հայերին տեղավորելու հարցում: Կարելի է Հայաստանի ադրբեջանցի ազգաբնակչությանը վերաբնակեցնել Ադրբեջանի տարածքում, իսկ Հայաստանում նրանց ազատված կացարաններն ու բնակատեղիները տրամադրել արտասահմանից վերադարձող հայերին, մանավանդ որ Մինգեչաուրի համակարգի գործարկմամբ Կուր-Արաքսյան հարթավայրում նոր հողերի յուրացման ծրագրով բանվորական ուժի ապահովման խնդիր կա, կապված բամբակագործության հարցերի հետ: Արդեն մի փոքր անց, այս վերջին հարցը ձեւավորվեց որպես առանցքային եւ քաղաքական գործընթացի տեսք ընդունեց, փակելով Ղարաբաղի մասին ամեն խոսակցություն: Այսպես գաղութացված Ղարաբաղի հիմնահարցը նենգափոխվեց մի տարածքից մյուսն ազգաբնակչության պարզ տեղաշարժով: Հարցը համաձայնեցված էր Ստալինի հետ, կոմպրոմիսը թելադրված: Մնում էր նամակ ուղարկել «եղբայր ժողովուրդների» անունից առաջնորդին: 1947 թ. դեկտեմբերի 3-ին նամակը ուղարկվում է Բաղիրովի եւ Հարությունյանի անունից: Նամակի բուն միտքն այն էր, որ Մինգեչաուրի համակարգի կառուցմամբ եւ հիշված դաշտավայրի ոռոգման անհրաժեշտությամբ առաջանում է «այդ շրջանի բնակչության ավելացման... հարցը» եւ այնուհետեւ «...ադրբեջանցի բնակչությանը Հայաստանից Ադրբեջան տեղափոխելով, անհամեմատ կբեթեւանային արտասահմանից հայրենիք վերադարձող հայերի ընդունման եւ տեղավորման պայմանները...»: Ստալինը հաստատեց եւ հրամանագիրը գործողության մեջ դրվեց:

Հետխորհրդային տարիների այս իրադարձությունները հանկարծ արժանացան Ադրբեջանի կառավարող շրջանների ուշադրությանը: 1990 թ. սեպտեմբերին «Բակինսկի ռաբոչի»-ն հրապարակեց Ադրբեջանի՝ ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավորների դիմումը ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանին. «Հայաստանի ադրբեջանական բնակչության բռնի տեղահանման մասին», ուր մասնավորապես ասված էր. «...1948-51 թթ. հայրենադարձված հայերի համար հողատարածություն ազատելու լկտի պատրվակով, Ստալինի, Միկոյանի նախաձեռնությամբ, Հայաստանից բռնի տեղահանվեցին ավելի քան 100 հազար ադրբեջանցիներ, որոնցից շատերը չդիմանալով ծանր փորձություններին, վախճանվեցին»: Դժվար է նույնիսկ լուրջ ընդունել ասվածը, գոնե միայն այն բանի համար, որ կազմված է անգրագետ: Այդ մարդիկ չգիտեն, որ հայրենադարձությունը դադարեցված է եղել 1948-ի վերջում, որ Ստալինի մահից հետո զինվորական տրիբունալի «ժողովրդի թշնամի» մեղադրանքով գնդակահարվեց ոչ թե Միկոյանը, այլ Ստալինի եւ Բերիայի գործակից Մ. Բաղիրովը, որ ադրբեջանցի ազգաբնակչության թիվը Հայաստանում 1947 թ. հունվարին չէր գերազանցում 110-115 հազարը եւ այլն: Զավեշտ հիշեցնող սիրողական մակարդակի այս զազրախոսությանը 1991 թ. նոյեմբերի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթում ծավալուն հոդվածով անդրադարձել էին Յ. Մռավյանն ու Ա. Վիրաբյանը: Արխիվային հարուստ նյութի հիման վրա նրանք սպառիչ պատասխան են տվել Բաքվին: «Ընդամենը 4 տարվա ընթացքում, սկսած 1948-ից մինչեւ 1952 թ. հունվարի 1-ը, Հայաստանից Ադրբեջան տեղափոխվեց 39370 մարդ...»:

Անհրաժեշտ մի քանի մանրամասներ ԽՍՀՄ մինիստրների խորհրդի 1947 թ. դեկտեմբերի 25-ի թիվ 4083 եւ 1948 թ. մարտի 10-ի թիվ 754 հրամանագրերից:

Թույլատրվում էր.

ա) անասունների, ունեցվածքի մինչեւ 2 տ ծրի տեղափոխում,

բ) տեղափոխվողներին մեկնելիս անհատույց հատկացվել է 1000 ռ.,

գ) մեկնողներին վաճառվել է հացահատիկ՝ 1,5 ցենտներ ընտանիքի գլխավորին, 0,5 ց. յուրաքանչյուր անդամին,

դ) տեղափոխվողներին նոր բնակարան կառուցելու նպատակով տրամադրվել է վարկ մինչեւ 20 հազար ռ. չափով,

ե) պարտավորեցվել է ԽՍՀՄ առողջապահության մինիստրությանը տեղափոխվողներին վերջնական հանգրվանում ապահովել բժշկական օգնությամբ, ինչպես նաեւ ամբողջ ճանապարհին բժշկա-սանիտարական սպասարկմամբ:

Այսքանն էլ բավարար է, կարծում ենք, հասկանալու, որ արված էր ա-

digitised by A.R.A.R.@

մեն հնարավորը, տեղափոխվողներին Հայաստանից պաշտպանել եւ անվտանգ ճանապարհելու համար: Ավելորդ չէ ասել, որ այդ սովյալ տարիներին մեկնողները իրենց հետ տարան 61284 գլուխ խոշոր եւ մանր եղջերավոր անասուն, ինչպես նաեւ 1314 էշ: Ինչո՞ւ են աղմկում Բաքվում: Ըստ իրենց «...շատերը չդիմացան եւ վախճանվեցին...»: Նախ՝ մեկնողների գերակշիռ մասը տարիների ընթացքում հետ դարձավ: Ինչ վերաբերում է «վախճանվածներին», ապա առանձին դեպքեր գուցե եղել են եւ եթե մեղադրելու հարց կա, ապա առաջին հերթին պետք է մեղադրվեն Բաքվի իշխանությունները եւ Մ. Բաղիրովը: Չէ՞ որ այդ բոլորը Ադրբեջանի կենտկոմի խնդրանքով էր սկսված: Թվում էր, թե սրանով հարցը սպառված էր: Բաքվում կհասկանան գործի իսկությունը: Բանից պարզվում է, որ ոչ: «Ազգի» այս տարվա հունվարի 21-ի համարում զետեղված է Գեւորգ Խուդինյանի «Հակառակորդը փաստարկներ է փնտրում, իսկ մենք լռում ենք» վերնագրով հոդվածը, որից պարզվում է, որ 1997 թ. դեկտեմբերի 18-ին ադրբեջանական մամուլում հրապարակվել է Հեյդար Ալիեւի «1948-53 թթ. հայկական հանրապետության տարածքում ադրբեջանցիներին իրենց պատմաէթնիկական հողերից զանգվածաբար տեղահանելու մասին» ամպագոռգոռ հրամանագիրը. «...ադրբեջանցիները հալածվելով եւ վտարանդի դառնալով ներկայիս այսպես կոչված Հայաստանի տարածքից, իրենց պատմաէթնիկական հողերից, ուր ապրել էին հազարամյակներ, ենթարկվեցին մասսայական սպանությունների եւ կոտորածների...»: Համարձա՛կ հրամանագիր: Ալիեւի թեթեւ ձեռքով Հայաստանը գոյություն չունեցողի «կոչում» է ստանում, նորից հարձակման թիրախ դառնում ԽՍՀՄ մինիստրների խորհրդի հայտնի որոշումները: Մի՞թե Բաքվում հավատում են իրենց հնարածին: Մի՞թե բռնագաղթի հրամանները այդպիսին են լինում: Որպես հին ԿԳԲ-ական, Ալիեւը պետք է հիշի հյուսիսկովկասյան ժողովուրդների ստալինյան բռնագաղթը: Սումգայիթը. Բաքուն նո՞ւյնպես չի հիշում: Հյուսիսային եւ դաշտային Ղարաբաղը:

Միանգամայն պարզ է, որ նույնիսկ առանց արխիվային փաստաթղթերի էլ մի փոքր ուշադրության դեպքում կարելի է տեսնել, որ ալիեւյան այդ «հրամանագրի» հարցադրումը կեղծ հիմքի վրա է կառուցված: Այլ բան է, որ «հրամանագիրը» հաշվարկված է շարքային ադրբեջանցիներին հուզական ցնցահարվածի բերելու, բորբոքելու նրանց խառնվածքում նստած դիվային կրքերը՝ ուղղելով դրանք հայերի դեմ:

Գայլերը մի սովորույթ ունեն. ինչ-ինչ հանգամանքներում կանգնում եւ հետին թաթերով փոշի են բարձրացնում, ասես ծխածածկույթ են սարքում: Ժողովրդի մեջ դա կոչվում է «գելբոզի»: Հեյդար Ալիեւը Բերիայի աջ ձեռք Մ. Բաղիրովի նման գայլային սովորույթի ուժով փորձում է ծխածածկույթ սարքել: Ո՞րն է նպատակը: Առաջին, այս մի քանի տարիների ընթացքում Ալիեւը կորցրել է նախագահի իր վարկանիշը Ադրբեջանում, իսկ նախագահական ընտրությունները սարերի հետեւում չեն: Սեփական վարկի վերականգնումը նման մեթոդների գործադրմամբ ոչ միայն բնորոշ է թուրքական մտածելակերպին, այլեւ ընդունված նորմ է Ալիեւների համար: Երկրորդ եւ կարեւոր նպատակը՝ քողարկել այն հանցագործությունները, որ կատարվեցին Ադրբեջանում հայ ազգաբնակչության նկատմամբ 1988-1993 թթ.: Գողը գոռում է «բռնեցեք գողին»: Ըստ երեւույթին Բաքվում գիտակցում են, որ վաղ թե ուշ պատասխան են տալու կոտորածների, տեղահանման, բռնությունների համար, փորձում են կեղծ հարցադրումներով խուսափել պատասխան տալուց:

Կարծում ենք ժամանակն է, որ հայ քաղաքական-հասարակական կազմակերպությունները հիշված հանցագործությունների համար դատական պատասխանատվության կանչեն Հեյդար Ալիեւին եւ նրա նախորդներին:

ՌՈՒԲԵՆ ԲԱԳԱԼՅԱՆ

ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՄԱՄՈՒԼ

Թուրք-իսրայելական նորաստեղծ դաշինքը

Ստորեւ թարգմանաբար ներկայացվող հոդվածում «Կալիֆոռնիա կուրիեր» թերթի խմբագիր Հարութ Սասունյանը քննարկում է օրեցօր սերտացող թուրք-իսրայելական հարաբերությունների հարցը:

«Նեշընըլ ինտրեստ» (Ազգային շահեր) հանդեսն իր 1997-98 ձմեռվա համարում երկար մի հոդված է հրատարակել «Քաղաքական նոր առանցք. Թուրք-իսրայելական նորաստեղծ դաշինքը» խորագրով, որի հեղինակն է «Միդլ իսթ Քուարթըրլի» (Միջինարեւելյան եռամսյայի) խմբագիր Դենիել Փայփսը:

Զարմանալի չէ, որ պրն Փայփսը Վաշինգտոնում թուրք-իսրայելական համագործակցության առնչությամբ ակնարկում է հայկական եւ հունական քարոզչությունները: Ինչը մեզ համար ավելի կարեւոր է, նա տալիս է Ամերիկայում որոշակի հրեական կազմակերպությունների, գիտնականների եւ պաշտոնական անձնավորությունների անունները, որոնք օժանդակում են Անկարային «բարելավելու իր վատ համբավը»: Եվրոպայում մարդու իրավունքների պաշտպան, իսկ Միացյալ Նահանգներում հայկական ու հունական քարոզչական խմբերի կողմից տարված աշխատանքների հետեւանքով շփոթության մատնված Թուրքիան ներկայումս բարձր տեխնոլոգիայով հագեցած զինվորական սարքավորումներ ձեռք բերելու համար կարիք ունի վստահելի գործընկերների: Մյուս կողմից, իր զինվորական արդյունաբերությունը կանգուն պահելու համար Իսրայելն այդ նույն սարքավորումնե[illegible] ...տար» են եղել այդ տարածաշրջանում, այժմ այնքան էլ միայնակ չեն զգում իրենց: Ինչ վերաբերում է թուրքերին, որոնք «հարաբերական օտարներ» են եղել Վաշինգտոնում, այժմ լավ հարաբերությունների մեջ են մի նոր դաշնակցի հետ, որից շատ ակնկալիքներ ունեն: Թուրք մեկնաբանի խոսքերով «Շատ թուրքեր հավատում են, որ Իսրայելի հետ բարեկամությունը նշանակում է ստանալ Ամերիկայի պաշտպանությունը»: Իսկ Անկարան իր դասն առաջ քաշելու գործում հույսը դրել է ոչ միայն Իսրայելի բնակիչների, այլ նաեւ ամերիկացի հրեաների, ինչպես, օրինակ, Նորտոն Աբրամովիչի, Դուգլաս Ֆիթի, Հարոլդ Ռոդի, Ալան Մակովսկու, Ռիչարդ Պերլի եւ հրեական հաստատությունների վրա (Ամերիկա-իսրայելական

հասարակական գործերի կոմիտե, Ազգային անվտանգության գործերի հրեական ինստիտուտ եւ այլն): Նա նաեւ ապավինում է Թուրքիայի ամենատարբեր հարցերի մասնագետ հրեա գիտնականներին (Ավիգդոր Լեւի, Բեռնար Լյուիս, Ստենֆորդ Շոու)՝ բարելավելու իր վարկաբեկված համբավն արտասահմանում:

«Մենք սիրում ենք ամերիկացի հրեաներին, ասաց մի անգամ ինձ Թուրքիայի արտգործնախարարության մի աշխատակից, հանրագումարի բերելով ընդհանուրի զգացմունքները: Կարող է մեզ դուր չգալ, բայց մենք ստիպված ենք ընդունել, որ Թուրքիայի եւ Իսրայելի միջեւ գոյություն ունեցող ընդհանուր ռազմավարական շահերի հետեւանքով նրանց համապատասխան քարոզչական կազմակերպությունները Վաշինգտոնում համագործակցելու են միմյանց հետ: Մենք պետք է հասկանանք, որ ընդամենը մի բարակ գիծ է բաժանում Կոնգրեսում թուրքանպաստ աշխատանք տանելու եւ հայկական շահերի դեմ գործելու միջեւ»:

Ամերիկահայ եւ ամերիկահրեա համայնքների առաջնորդները պարտավոր են հանդիպել միմյանց հետ պարզելու եւ ճշտելու իրենց հետագա դիրքորոշումները երկու կողմերի համար կարեւոր հարցերի վերաբերյալ:

Վերջին տարիներին մի քանի դեպքեր են տեղի ունեցել, երբ ամերիկահրեա համայնքի որոշ ներկայացուցիչներ անամոթաբար պաշտպանել են հայկական ցեղասպանության թուրքերի ժխտումները: Ես մտահոգված եմ, որ Իսրայելի եւ Թուրքիայի այս նոր համագործակցության հետեւանքով հայ եւ հույն քարոզչական խմբակցությունները ավելի հաճախ են բախվելու նրանց հետ ամերիկյան Կոնգրեսի դահլիճում:

Հայերը պետք է կարողանան խուսափել այն թյուր կարծիքից, թե բոլոր հրեաները թուրքամետ են: Բազմաթիվ անվանի հրեաներ եւ հրեական կազմակերպություններ կան, որոնք շատ են համակրում մեզ եւ զորավիգ են կանգնում մեր դատին: Մենք պետք է օգտագործենք մեր լավ հարաբերությունները նվազագույնի հասցնելով մեր երկու համայնքների միջեւ հնարավոր ամեն մի բախում, եւ փոխանակ հակադրվելու, ջանքեր գործադրենք մեր կողմը շահելու բոլոր նրանց, ովքեր նվազ բարյացակամ են մեր նկատմամբ:

ՇՐՋԱՆ

BBC-ի հատուկ հետաքրքրությունը Ադրբեջանով

Վերջին օրերին, Բրիտանական պետական ռադիոհեռուստատեսությունը՝ BBC-ն, ռադիո եւ հեռուստատեսային ընդարձակ հաղորդումներ է նվիրել Ադրբեջանին:

Մարտի 21-ին, BBC-2 հեռուստակայանը փաստագրական թղթակցություն է հեռարձակել Ադրբեջանի մասին: Նրանում հետաքրքրություն է ներկայացնում Շեւարդնաձեի 70-ամյակը շնորհավորելու համար Թբիլիսի թռչող Ալիեւի հետ BBC-ի թղթակցի ճեպազրույցը նախագահական ինքնաթիռում: Թղթակցի այն հարցին, թե ինչո՞ւ ինքնաթիռն ուղեկցում են ռազմական երկու ՄԻԳ ինքնաթիռներ, Ադրբեջանի նախագահը պատասխանում է. «Այո, նախապես ինձ փորձել են սպանել նաեւ երկնքում: Վերջին անգամ երկու ջերմահետապնդիչ հրթիռներ են արձակվել մեզ վրա»: Ալիեւը հավաստել է, թե հրթիռները արձակել են ոչ թե հայերը, այլ՝ մեր մարդիկ»...

Մինչ այդ, BBC-ի 4-րդ ռադիոկայանը նույն օրը հեռարձակել էր լրագրող Էնդրյու Հարդինգի մեկ այլ ընդարձակ թղթակցությունը Ադրբեջանի ու նրա նավթային հարստությունների մասին: Թղթակիցը կարծիք էր հայտնում, որ Հայաստանում Կարեն Դեմիրճյանի նախագահի ընտրությունն ու դրանով Անդրկովկասյան «եռապետության» վերադարձը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծելու Ադրբեջանի նավթի արտահանման համար:

Միեւնույն օրը BBC-ի թե հեռուստատեսությամբ եւ թե ռադիոյով ընդարձակ թղթակցությունների հեռարձակումը Ադրբեջանի ու նրա մասին, վկայում են, որ Արեւմուտքը, տվյալ դեպքում՝ Մեծ Բրիտանիան, մոտիկից եւ լրջորեն հետեւում է Անդրկովկասի զարգացումներին, որոնցից կարեւորագույնը Հայաստանի նախագահական ընտրությունների երկրորդ փուլն էր: Դրանք հետապնդում էին նաեւ բրիտանական հանրային կարծիքը Հայաստանում «Ադրբեջանի նավթի արտահանմանը խոչընդոտող» թեկնածուի դեմ նախապատրաստելու նպատակ:

ԳԵՎՈՐԳ ՅԱԶԸՃՅԱՆ

Եվրամիությունը փորձում է կրճատել վատնումները

Եվրամիության ծախսերի 90 տոկոսը կազմում են պետական հատկացումները: Բայց որոշ պետություններում դրանք հաճախ զանազան խարդախությունների եւ չարաշահումների պատճառ են դառնում: Դա վերաբերում է հատկապես գյուղատնտեսական հատվածին, որը կլանում է Եվրամիության բոլոր ծախսերի կեսը: Ավելի շատ դրամական օժանդակություն ստանալու նպատակով երբեմն ձիթատու բույսերը հաշվետվություններում ներկայացվում են որպես հացաբույսեր, քարքարոտները՝ մարգագետիններ եւ այլն: Նման խարդախություններն ստուգվում են լոկ այն դեպքերում, երբ որեւէ արտառոց փաստ աչքի է ծակում:

Եվրամիության երկրներում խարդախություններից ավելի շատ տարածված են չարաշահումները, մասնավորապես գերհատուցումը: Բրիտանիայի գյուղատնտեսության նախարարությունը 1997 թ. մայիսին բացահայտեց, որ 1993-94 թթ. եւ 1995-96 թթ. տարեշրջաններում հացահատիկի գների անկման դիմաց ընդհանուր գյուղատնտեսական քաղաքականության շրջանակներում վճարված հատուցումներն արտադրողների կրած վնասից զգալիորեն ավելի շատ են եղել, քանի որ շուկայում «գները նվազել էին պակաս չափով»: Եվրամիության հաշվապահական ատյանը եւ Եվրահանձնաժողովը նույնպես հաստատեցին գերհատուցման փաստը: 1994-97 թթ. այն կազմել էր 8,4 մլրդ էկյու: Այս երեւույթի դեմ դժվար է պայքարել, քանի որ Բրյուսելում գործող Եվրահանձնաժողովում հացահատիկ արտադրողների լոբբին բավական ազդեցիկ է, նշում է «Էքսպրես» հանդեսը:

Հաշվապահական ատյանը գերհատկացումների առկայությունը բացատրում է նրանով, որ հատկացվող օգնության առավելագույն չափ գոյություն չունի: Դրա հետեւանքով փոքրամասնություն կազմող խոշոր արտադրողները շարունակում են ստանալ ֆինանսական օգնության մեծագույն բաժինը: Մինչդեռ խոշոր արտադրողներն առավել մրցունակ են արտաքին շուկայում եւ այդ օգնության կարիքն առանձնապես չունեն:

Խոշոր հատկացումներ են կատարվում նաեւ «կառուցվածքային ֆոնդերի» շրջանակներում, գլխավորապես ենթակառույցները զարգացնելու եւ գործազրկության դեմ պայքարելու նպատակով: Այդ ծախսերին հատկացվում է Եվրամիության բյուջեի 1/3-ը: Այստեղ եւս խախտումները բազմաթիվ են: Պաշտոնապես գործազուրկների համար նախատեսված ստաժավորումներն անցկացվում են պաշտոնյաների համար, արդյունաբերական խոշոր ընկերությունների մասնաճյուղերը ներկայացվում են որպես փոքր ու միջակ ձեռնարկություններ եւ այլն: Ինչպես նշում է Եվրախորհրդարանի պատգամավոր նախկին դատավոր Թիերի Ժան-Պիեռը, Եվրամիության որոշ երկրների գավառներում ամեն ջանք գործադրում են ավելի շատ կառուցվածքային ֆոնդեր ստանալու նպատակով: Զարմանալին այն է, որ նախագծերի վերահսկողությունը հանձնարարվում է հենց այն համայնքներին, որոնք ավելի վաղ հաստատել էին դրանք: Ինչպես «Էքսպրես» հանդեսի էջերում նշում է գերմանացի քրիստոնեա-դեմոկրատ պատգամավոր եւ Եվրախորհրդարանի բյուջետային վերահսկողության հանձնաժողովի նախագահ Դիմուս Թեասոն, «պետությունները միեւնույն պատասխանատվությամբ չեն վերաբերվում իրենց համայնքային վարկերին եւ պետական ֆոնդերին: Վերջիններիս վերահսկման հարցում նրանք այնքան էլ պահանջկոտ չեն: Մինչդեռ Եվրամիության բյուջեի 80 տոկոսը շրջանառության մեջ է դրվում մասնակից պետությունների կողմից»:

Եվրահանձնաժողովում 1988 թ. գործում է վերահսկիչ հատուկ ծառայություն, որի տեսուչները, սակայն, նախընտրում են այնքան էլ չաղմկել, երբ խոսքը վերաբերում է պետությունների ֆինանսական զգոնությանը: Տեսուչներն իրենց ջանքերը բեւեռում են գլխավորապես ֆինանսական եւ վերազգային խոշոր հանցագործությունների բացահայտման վրա: Այդ խարդախությունները կապված են ոչ այնքան Եվրամիության ծախսերի, որքան եկամուտների, այսինքն՝ մաքսային իրավունքի կամ ավելացված արժեքի հարկի հետ:

Եվրահանձնաժողովի վերջին զեկուցագրերից մեկում նշվում է. «Արդեն հաստատված է հանցագործ խոշոր կազմակերպությունների մասնակցությունը ծխախոտի, ալկոհոլի եւ գյուղմթերքների արտադրության ու վաճառքի ոլորտներին»: Խարդախություններին մեծապես նպաստում է տարանցման համակարգը, որը թույլ է տալիս Եվրամիության երկրներում փոխակերպվող եւ վերարտահանվող ապրանքները փոխադրել առանց մաքսատուրքի, ինչպես նաեւ որոշ երրորդ երկրների տրվող մաքսային արտոնությունները: Դա վերաբերում է հատկապես մեծ մաքսատուրքերի ենթակա ծխախոտին ու ոգելից խմիչքներին, ինչպես նաեւ խոշոր հատկացումներ ստացող ձիթապտղի յուղի եւ տավարի մսի արտադրությանն ու առեւտրին: Փորձագետների հաշվարկների համաձայն, ներկայումս Իսպանիայի սեւ շուկայում է վաճառվում գլանակների 15 տոկոսը, Իտալիայում եւ Գերմանիայում՝ 10 տոկոսը:

Ինչպես նշում է Դիմուս Թեասոն, Եվրամիության երկրներում մաֆիական վերազգային կազմակերպությունների խարդախությունների դեմ հնարավոր է պայքարել միայն հանցանքների միատեսակ բնութագրման եւ դատական պատիժների փոխհամաձայնեցման միջոցով:

Պատրաստեց
ՊԵՏՐՈՍ ԲԵԺԻՇԿՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Այս հեղինակի անունը Հայաստանում շատ քչերը գիտեն։ Նույնիսկ գրական շրջանակներում։ Մինչդեռ տիկին Հովսեփյանի գործն արժանի է ամենայն ուշադրության մի քանի առումներով։

Նախ, Մարջըրի Հովսեփյանը օժտված է արձակագրի անուրանալի շնորհով։ Ինձ հաջողվել է կարդալ նրա մեկ գիրքը, որը պատկանում է գեղարվեստական արձակի մարզին՝ «Միրապաս տուն»։ Այս գրքում տկն Հովսեփյանը պատմում է իր մանկության տարիների եւ իր մեծ ընտանիքի մասին, մարդկանց, որոնք Արեւմտյան Հայաստանից հայտնվել էին Նյու Յորքի արվարձաններում եւ փորձում էին կուլ չգնալ հսկայական քաղաքի ռիթմին ու սովորություններին։ Նրանք իրենց հետ բերել էին իրենց հայրենիքի կենցաղն ու հոգեբանությունը, ճաշատեսակները, երգերը, այն ամենը, ինչով մարդ ապրում է։ Քաղաքը, իհարկե, անաղմուկ ու աննկատելի մտնում էր նրանց կյանքի ու հոգեբանության մեջ. նրանց ընտանիքում հասունանում էր ապագա միլիոնատերը՝ իսկական հաջողակ ամերիկացին։ Նրանց բոլորի ազգականը՝ այնքան հարգված Լեւոն դային թողնում է իր ծերացած հորաքրոջը մյուս ազգականների խնամքին ու ապաստան գտնում հեռավոր Այովա նահանգում, որովհետեւ այնտեղ բիզնեսը լավ էր առաջ գնում... Բայց իրենց հոգին պահպանելու այդ ներքին կիրքը շատ հուզիչ է ազգականների մեջ։ Տկն Հովսեփյանը սիրով ու ջերմությամբ, նաեւ մեղմ հումորով է հիշում իր բազմաթիվ ազգականներին, որոնք չնայած բոլոր տարբերություններին, այնքան կապված էին միմյանց հետ, այնքան էին սիրում միմյանց եւ հոգում միմյանց մասին... Այս նահապետական մարդկայնությունը հենց այն է, ինչ ուզում է փրկել տկն Հովսեփյանը, եւ այդ անում է հաջողությամբ. նրա ամերիկյան ընթերցողներից մեկը, մի քիչ էլ երեւի զարմանալով ու հիանալով գրքով, ասում է. «Այդ մարդիկ իսկապես սիրում էին մեկը մյուսին...»։

Այս ինքնակենսագրական վեպում, անկասկած, զգալի է Վիլյամ Սարոյանի ազդեցությունը, բայց այդ ազդեցությունը գիրքը չի արժեզրկում. ընդհակառակը, սարոյանական ոճը դառնում է այն ազդակը, որը ծնում է այս անկեղծ, լուսավոր պատկերները, ամերիկյան աշխարհի ու նահապետական, մաքուր մարդկանց հակադրությունը...

Այս գիրքը, ինչքան ինձ հայտնի է, ունեցել է երեք հրատարակություն (գոնե մինչեւ 1957 թ.- իմ ձեռքի տակ եղած հրատարակությունը այդ թվին է կատարվել. հետագայի մասին, դժբախտաբար, տեղեկություններ չունեմ)։

Բայց Մարջըրի Հովսեփյանին վիճակված էր գրել մի ուրիշ գիրք, որը նրա անունը շատ ավելի հայտնի դարձրեց (եւ ոչ միայն Ամերիկայի հայկական եւ տեղական շրջանակներում)։ Այդ գիրքը սկզբում կոչվել է «Իրադարձությունները Զմյուռնիայում», առաջին հրատարակությունը կատարվել է 1966-ին։ Իմ ձեռքի տակ եղած հրատարակությունը երրորդն է, լոնդոնյանը եւ կոչվում է «Մի քաղաքի ավերումը. Զմյուռնիա 1922»։ Չմոռանամ ասել, որ այդ գիրքն առնվազն երեք անգամ տպագրվել է Աթենքում։ Բանից շատ քիչ տեղյակ ընթերցողը հասկանում է, թե ինչու են հույներն այսքան ուշադիր եղել հայազգի ամերիկուհու երկի նկատմամբ։ Զմյուռնիայի (Իզմիրի) կոտորածն ու ավերումը ոչ միայն հայոց, այլեւ հույների ողբերգությունն էր։

Այդ գրքի ժանրը դժվար է որոշել. այն հեռու չէ գեղարվեստական արձակից։ Կենդանի նկարագրություններ, կերպարներ, պատկերավոր խոսքեր, այս բոլորը գրքի առանձնահատկություններն են։ Բայց այն միաժամանակ եւ թերեւս ավելի շատ պատմագիտական լուրջ հետազոտություն է, հենված մեծաթիվ ձեռագիր ու տպագիր աղբյուրների, հրապարակված եւ անտիպ պաշտոնական փաստաթղթերի, դեպքերի ականատեսների ու մասնակիցների վկայությունների հիման վրա (լոնդոնյան հրատարակության մեջ աղբյուրների թվարկումը մանր տառերով 6 էջ է զբաղեցնում)։ Այլապես գիրքը չէր գրավի գրական եւ քաղաքական շրջանների ուշադրությունը, այնքան աշխուժորեն չէր քննարկվի ժամանակի մամուլի ամենահայտնի օրգանների էջերում։ Քանի որ թերթային փոքր հոդվածը հնարավորություն չի տալիս մանրամասն քննության, ես գերադասում եմ ընթերցողին այդ գրքի մասին պատկերացում տալ օտարների խոսքերով։

Մարջըրի Հովսեփյանի երկու գրքերը

Նախ, գրքի առաջաբանը։ Դրա հեղինակն է այն տարիներին Անգլիայի պառլամենտի անդամ, պատմաբան, Հունաստանի նորագույն պատմության մասնագետ Ս. Մ. Վուդհաուզը։ Արժանին մատուցելով գրքի գեղարվեստական արժանիքներին, Վուդհաուզը գրում է. «Դրանք (նկատի ունի հեղինակի բնութագրումները-Ա. Ե.) ճշմարիտ անվանումներն են մի զանգվածային հանցագործության, որը կարող է համեմատվել մեկ սերունդ հետո Վարշավայի Գետտոյում նացիստների կատարածի հետ»։

Բայց ես կուզեի, որ մեր ընթերցողն ավելի ուշադիր լիներ հետեւյալ եւ նման հատվածների վրա. «Դա մի հանցագործություն էր, որի մեղքն ընկնում է ոչ միայն այն կատաղած եւ վրեժով լցված զորքերի վրա, որոնք կատարեցին այն։ Ոչ պակաս ծանրությամբ բարոյական պատասխանատվությունը ընկնում է արեւմտյան կառավարությունների վրա, որոնք հրահրեցին այն, թողություն տվին կատարողներին եւ հետո փորձեցին թաքցնել։ Տիկին Հովսեփյանի գիրքն անմոռանալի հուշարձան է այդ հանցագործության անմեղ զոհերին»։ Եվ ապա. «Չենք կարող հիանալ արեւմտյան տերությունների եւ Մերձավոր Արեւելքում նրանց պաշտոնական ներկայացուցիչների պահվածքով 1922 թ. ամռան ընթացքում, թեեւ եղել են մի քանի գեղեցիկ բացառություններ։ Ծովակալները եւ դիվանագետները հրաժարվում էին ընդունել ակնհայտ իրողությունները Զմյուռնիայի ողբերգության վերաբերյալ, պրոֆեսիոնալ լրագրողները թույլ էին տալիս իրենց համոզել ստելու՝ հանուն իրենց կառավարությունների ազգային շահերի»։

Այս խոսքերը ոչ միայն Վուդհաուզի տեսակետներն են, այլեւ տիկին Հովսեփյանի գրքի բովանդակության արտացոլումը...

Մարջըրի Հովսեփյանն իր տեսակի գրական սխրագործություն կատարեց, գրելով այս գիրքը։ Որովհետեւ «նույնիսկ ամենաանտեղյակ մարդիկ գիտեն, որ Աթթիլայի անունը զուգորդվում է սարսափի եւ վանդալիզմի հետ։ Բայց Զմյուռնիայի իրադարձությունները, չգիտես ինչու (այդ ինչուին, ինչպես տեսանք, արդեն պատասխանում է Անգլիայի համայնքների պալատի անդամը-Ա. Ե.), աստիճանաբար համարյա դուրս մղվեցին մեր օրերի մարդու հիշողությունից» (Հենրի Միլլերի այս խոսքերը բերված են իբրեւ գրքի բնաբան)։

Մեզ այսօր դժբախտաբար լավ հայտնի է, թե ինչ հետեւանք են ունենում հիշողության այսպիսի վրիպումները։ Սումգայիթը ոչ միայն 15 թիվը, այլեւ Զմյուռնիան մոռանալու հետեւանք էր։ Եվ հետո մեր քաղաքական գործիչներից ոմանք շատ էին ուզում հավատալ (կամ մեզ համոզել), որ ցեղասպանությունը միայն երիտ[illegible] մինչ Զմյուռնիան եւ Սումգայիթը ցույց տվեցին, որ այդ երեւույթը շատ ավելի խոր արմատներ ունի։ Զմյուռնիան ավերեցին եւ հարյուր հազարավոր անմեղ մարդկանց սրի քաշեցին Քեմալ Աթաթուրքի զորքերը, իսկ Սումգայիթում գազանություններ էին անում Հեյդար Ալիեւի հոգեւոր սաները...

Եվ այսքանն ասելուց հետո ես չեմ կարող չտարակուսել, որ մենք այսքան անուշադիր ենք գտնվել մեր տաղանդավոր հայրենակցուհու հանդեպ։ Ոչ միայն գրքերը մեզ մոտ չեն տպագրվել։ Ինձ մի հոդված է ընդամենը հայտնի Մարջըրի Հովսեփյանի մասին, տպագրված մեզանում։ Դա Հենրիկե Սուրադյանի հոդվածն է «Գրական թերթում», 1976 թ.։ Մեր հանրագիտարաններում անգամ նրա մասին տեղեկություններ չկան (թեեւ Զմյուռնիայի պատմության առիթով նրա գիրքը հիշատակվում է)։

Տիկին Հովսեփյանի հատկապես «Զմյուռնիայի իրադարձությունները» գրքի հրատարակությունը հայերեն կնշանակեր ոչ միայն արդարության պարտքը հատուցել տիկին Հովսեփյանին, այլեւ վերականգնել մեր պատմական հիշողության բացերը։

ԱԶԱՏ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՀՈՒՆԱՍՏԱՆ

Հույն ժողովրդի ազգային տոնը

Արտասահմանյան երկրների հետ մշակութային կապերի եւ համագործակցության հայկական ընկերությունում տեղի ունեցավ Հունաստանի ազգային տոնին նվիրված հանդիսավոր արարողություն, որը կազմակերպել էր ընկերությանն առընթեր «Հայաստան-Հունաստան» ընկերությունը։

- Հայ եւ հույն ժողովուրդների առնչություններն ու համագործակցությունը գալիս են դարերի խորքից, ողջույնի խոսքում ասաց «Հայաստան-Հունաստան» ընկերության փոխնախագահ Ալբերտ Ստեփանյանը։ Երկու ժողովուրդներն էլ միաժամանակ կրել են նվաճողի անարգ լուծը, պայքարել իրենց ազատության եւ անկախության համար։ Հույն ժողովրդի ազատության տարելիցը տոն է բոլոր ազատասեր ժողովուրդների համար։

Ազատության տարելիցը հույն ժողովրդի տոներից ամենանշանակալին համարեց պատմական գիտությունների թեկնածու Արմեն Խաչիկյանը։ Նա միաժամանակ նշեց, որ հույն ժողովրդի ապստամբությունը մեծ ազդեցություն գործեց տարածաշրջանի մյուս ժողովուրդների ազատագրական պայքարի վրա։

Հույն ժողովրդի ազգային տոնի առթիվ ողջույնի եւ շնորհավորանքի խոսքով հանդես եկան նաեւ պրոֆեսոր Սիմոն Կրքաշարյանը, ակադեմիկոս Գեւորգ Ղարիբջանյանը, «Հայաստան-Հունաստան» ընկերության պատասխանատու քարտուղար Աննա Էգիբյանը եւ ուրիշներ։

Արարողությանը ներկա էր եւ ելույթ ունեցավ Հայաստանի Հանրապետությունում Հունաստանի դեսպան Յակոբոս Սպեցիոսը։ Շնորհակալություն հայտնելով արարողության կազմակերպիչներին, նա միաժամանակ նշեց, որ հայ-հունական դարավոր կապերը նոր բովանդակություն են ստացել մեր ժամանակներում։ Ներկայումս հայ-հունական հարաբերությունները զարգանում են բոլոր բնագավառներում։

Ներկաները դիտեցին Հունաստանի տեսարժան վայրերն արտացոլող վավերագրական կինոնկար։ Արարողության գեղարվեստական բաժնում Երեւանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի ուսանողների ուժերով տրվեց համերգ։

Հ. Ս.

Հնչեցին հույն կոմպոզիտորների ստեղծագործություններ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻԿ
ՆՎԱԳԱԽՈՒՄԲ
ARMENIAN
PHILHARMONIC
ORCHESTRA

Օսմանյան կայսրության չորսհարյուրամյա տիրապետությունից հետո, անցած դարի սկզբին Հունաստանը ազատություն նվաճեց։ Ամեն տարի գարնանը հույն եւ ազատասեր մյուս ժողովուրդները նշում են նշանակալի այդ իրադարձության տարելիցը։ Հույն ժողովրդի ազգային տոնը հարազատ է նաեւ հայերին, ովքեր դարեր շարունակ պայքարել են ազատության համար։

Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը հավասարիմ նշանակալի իրադարձությունների տարելիցին անդրադառնալու վաղեմի ավանդույթին, գարնան առաջին ամսվա իր վերջին ելույթը նվիրեց Հունաստանի ազգային տոնին՝ անկախության տարելիցին։ Նվագախումբը ղեկավարում էր Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի կոնցերտմայստեր Յուրի Պողոսյանը։

Համերգից առաջ թե դիրիժորը, եւ թե Հայաստանի Հանրապետությունում Հունաստանի դեսպան Յակոբոս Սպեցիոսն անդրադարձան Հունաստանի ազգային տոնին՝ անկախության տարելիցին՝ նշելով հույն ժողովրդի մեծ ապստամբության շրջադարձային նշանակությանը։

Հույն ժողովրդի ազգային տոնին նվիրված համերգի ծրագիրը կազմված էր այդ երկրի կոմպոզիտորների ստեղծագործություններից։

Հնչեցին Նիկոս Սքալկոտասի հունական հինգ պարը եւ ժամանակակից հույն կոմպոզիտոր Միկիս Թեոդորակիսի թիվ 5 սիմֆոնիան։

Վերջին ստեղծագործությունը գրված է Դիոնիսիոս Սոլոմոսի, Կոնստանդինոս Կավաֆիսի եւ բյուզանդական հիմնի տեքստերի հիման վրա։

ՀՐԱՉՅԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ԱՍՏՂԵՐԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

«Ոչ մի նորմալ մարդ չի կամենա, որ ամսագրում տպագրվի իր բացարձակ մերկ մարմինը»

Հոլիվուդի գերնոր աստղ Լեոնարդո դի Կապրիոյի կյանքում ճայթեց առաջին սկանդալը, ինչպես վայել է համաշխարհային ճանաչում ունեցող կինոգործչին։ Նա ինքը աղմուկ բարձրացրեց։ «Տիտանիկ» ֆիլմում իր սիրեցյալի մերկ մարմինն ինքնամոռաց նկարող 23-ամյա դերասանը բնավ մտադիր չէ հանրության առաջ ցուցադրել սեփական մարմնի գեղեցկությունը։ «Կոմսոմոլսկայա պրավդան» տեղեկացնում է, որ Լեոնարդոն դատի է տվել ամերիկյան «Փլեյ գըրլզ» ամսագրին, որը պատրաստվում է իր առաջիկա համարներից մեկում տպագրել հայտնի չէ ինչ ճանապարհով ձեռք բերած արտիստի մորեմերկ լուսանկարները։

Լոս Անջելեսի Գերագույն դատարանին՝ հասցեագրած իր հայցադիմումի մեջ նա հայտարարել է, որ «ամոթի, ստորացման եւ սթրեսի զգացողություններ է ապրում» իր մասնավոր կյանքն այդչափ անպատկառ ներխուժելու պատճառով։ «Ոչ մի նորմալ մարդ չի կամենա, որ համազգային ծավալ ունեցող ամսագրում տպագրվեր իր բացարձակ մերկ մարմինը, ներառյալ ամբողջական տեսքը դիմացից», ոչ առանց սեթեւեթանքի ավելացնում է դի Կապրիոն։

Դերասանը, որի համար ամերիկյան հարցախույզների համաձայն «տոչորվում» են բազմահազար դեռատի աղջնակներ, կարծես կարողացել է «փխրեցնել» նաեւ «Փլեյ գըրլզի» գլխավոր խմբագիր Սեսլի Արմստրոնգի սիրտը։ Վերջինս հայտարարել է, թե կազատվի աշխատանքից որպես բողոքի նշան ամսագրի տերերի նմանօրինակ ցանկության դեմ։ «Դա հակասում է էթիկայի իմ սկզբունքներին», հայտարարել է խմբագրուհին, որի ամսագրի էջերը պարզապես խցանել են տղամարդկային շքեղ մարմիններով պատկերները։

Ա. Գ.

«Վարդը վարդ է մնում»՝ այսինքն «սոուլ»-ի թագուհին դեռ իշխում է

Արեթա Ֆրանկլինի երգերի վերջին հավաքածուի թողարկումից 7 տարի անց, Ռի Ռի-ն (ինչպես նրան անվանում են ամենաջերմ երկրպագուները) վերադարձավ։ Այս անգամ նա որոշել է զուգակցել ժամանակակից հիփ-հոփը եւ իր յուրօրինակ վոկալը։ Ձգտելով նոր սերնդի մեջ երկրպագուներ գտնել Ֆրանկլինը Ֆյուջեզ Լորեն Հիլ-լում է հավաքել հիփ-հոփի նորագույն աստղերին Սին (Փաֆֆի) Քոմբսից մինչեւ Ժերմեն Դյուպրի։ Ի՞նչ է ստացվել։ Խառնուրդ, ինչպես եւ կարելի էր սպասել։ Ձայնասկավառակը կրակոտ, գլխապտույտ սկիզբ ունի, սակայն շարունակությունը զարմանալի մեղմ է։ Եվ Քոմբսը եւ Դյուպրին, որոնք իրենց հիթերի մեծ մասը ստեղծել են հին REB-ի մեղեդիների նմանությամբ, կարկամել էին սոուլ երաժշտության յուրօրինակ դպրոցի ականավոր ներկայացուցչի կողքին։ Իսկ Ֆրանկլինը երգեց ավելի լավ, քան երբեւէ։ Սոուլի թագուհին դեռ իշխում է։

Է. Ս.

digitised by A.R.A.R.@

ՖՈՒՏԲՈԼ

«Շիրակը»՝ միանձնյա առաջատար

Տեղի ունեցան հանրապետական առաջնության բարձրագույն խմբի մրցաշարի չորրորդ տուրի հանդիպումները:

Գյումրիում հանդիպեցին տեղի «Շիրակը» եւ Երեւանի «Էրեբունի-ՀՄՄ»-ն, որոնք մինչ այդ ոչ մի միավոր չէին կորցրել: Խաղը բավականին ակտիվորեն սկսեցին դաշտի տերերը: Նրանք մի շարք սպառնալիքներ ստեղծեցին «Էրեբունիի» դարպասին, սակայն վստահ էր գործում հյուրերի դարպասապահ Արմեն Ավագյանը: Շուտով մայրաքաղաքի ֆուտբոլիստները եւս կարողացան վտանգավոր պահեր ստեղծել, եւ խաղը հավասարվեց: Սակայն այստեղ էր, որ սխալվեց «Էրեբունիի» դարպասապահը: Շիրակցի ֆուտբոլիստների հարվածից հետո նա ձեռքից բաց թողեց գնդակը, որին տիրելով՝ Արա Ադամյանը բացեց հաշիվը: Ընթանում էր խաղի 35-րդ րոպեն: Երկրորդ խաղակեսում երեւանցիները կարողացան հավասարեցնել հաշիվը: Խաղի 55-րդ րոպեին «Էրեբունիի» խաղացող Էդգար Սաֆարյանը (նա փոխարինել էր Գեղամ Հովհաննիսյանին) Արոս Ավետիսյանից հաշվենկատ փոխանցում ստացավ, որից հետո գրավեց դաշտի տերերի դարպասը: Դրանից հետո էլ երկուստեք սուր, հավասար խաղ էր ընթանում: Սակայն խաղավարտից 4 րոպե առաջ գյումրեցի Կարեն Ալեքսանյանը դիպուկ հարվածով հաջողություն բերեց իր թիմին: «Շիրակը» հաղթեց 2-1 հաշվով եւ այժմ միանձնյա գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը:

Միավոր չի կորցրել նաեւ Արարատի «Ցեմենտը»: Նա Արտաշատի «Դվինի» հետ անցկացրեց իր 3-րդ խաղը եւ տարավ 3-րդ հաղթանակը: «Ցեմենտի» խաղացող Նորայր Հո-խոյանը երկու գոլ խփեց դաշտի տերերի դարպասը (28-րդ եւ 57-րդ րոպեներին)՝ հաղթանակ բերելով իր թիմին:

Հետաքրքրությամբ էր սպասվում «Երեւանի» եւ «Փյունիկի» հանդիպումը: Թվում էր, թե հավասար պայքար կընթանա հանրապետական առաջնությունում բարձր տեղերի հավակնող այս երկու թիմերի միջեւ: Սակայն խաղի սկզբից քիչ անց արդեն ընդգծվեց «Երեւանի» գերազանցությունը: Իսկ 20-րդ րոպեին Հայաստանի չեմպիոնի խաղային առավելությունը գոլի վերածվեց. «Փյունիկի» դարպասը գրավեց Տիգրան Եսայանը: 40-րդ րոպեին Դեղե Թամբուրան կրկնապատկեց խաղի հաշիվը: Երկրորդ խաղակեսում նույնպես «Երեւանի» սեւամորթ խաղացողը շատ ակտիվ էր: Դեղեն եւս 2 գոլ խփեց «Փյունիկի» դարպասը, եւ նրա թիմը հաղթեց 4-0 հաշվով: Մեկնարկային երկու պարտություններից հետո հանրապետության չեմպիոնը կարծես թե վերագտնում է իր խաղը: Իսկ Դեղե Թամբուրան հեթ-թրիկի հեղինակ դառնալուց բացի, գլխավորում է նաեւ առաջնության ռմբարկուների ցուցակը: Նա իր հաշվին 5 գոլ է գրանցել:

Լարված ընթացավ «Ղարաբաղի» եւ «Արարատի» հանդիպումը: Առաջին խաղակեսում հաջողության հասան արարատցիները, սակայն երկրորդում «Ղարաբաղի» ֆուտբոլիստներին հաջողվեց հավասարեցնել խաղի հաշիվը 1-1:

Մրցաշարային աղյուսակ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Շիրակ	4	4	0	0	13-1	12
2. Ցեմենտ	3	3	0	0	7-0	9
3. Էրեբունի	4	3	0	1	7-2	9
4. Երեւան	4	2	0	2	8-4	6
5. Արարատ	3	1	1	1	2-3	4
6. Փյունիկ	3	1	1	1	4-7	4
7. Ղարաբաղ	4	0	2	2	2-7	2
8. Դվին	4	0	0	4	2-11	0
9. Շիրակ-2	3	0	0	3	0-10	0

Առաջին խմբի մեկնարկը

Այսօր մեկնարկեց ֆուտբոլի Հայաստանի առաջնության առաջին խմբի մրցաշարը: Մրցումներում հանդես են գալիս 13 կոլեկտիվներ. Երեւանի «Նաիրին», «Զվարթնոցը», «Ղարաբաղ-2»-ը, «Դինամոն», ֆիզկուլտուրայի ինստիտուտի մարզական ակումբի, ներքին զորքերի մարզական ակումբի թիմերը, ինչպես նաեւ Վանաձորի «Լոռին», Կապանի «Լեռնագործը», Մարտունու «Ալաշկերտը», Սպիտակի «Սպիտակը», [illegible] «Լի[illegible]գը», Աշտարակի «Քասախը»:

Կանոնադրության համաձայն, մրցաշարի հաղթողը իրավունք կստանա եկող տարի հանդես գալու բարձրագույն խմբում, իսկ երկրորդ տեղ գրավողը անցումային խաղ կանցկացնի բարձրագույն խմբի մրցաշարում նախավերջին տեղ գրաված թիմի հետ:

Առաջին տուրում հանդիպեցին «Լեռնագործ»-«Ալաշկերտ», «Զվարթնոց»-«Ռուբ», «Լոռի»-«Սպիտակ», «Ղարաբաղ-2»-«Լիգ», «Նաիրի»-«Քասախ», ՆԶՄԱ-«Դինամո» զույգերը:

«Յուվենտուսի» եւ «Ռեալի» հաջողությունը

Չեմպիոնների լիգայի կիսաեզրափակիչի առաջին խաղերը

Մադրիդի «Ռեալ» եւ Դորտմունդի «Բորուսիա» թիմերի հանդիպումը, որն անցկացվում էր Իսպանիայի մայրաքաղաքի նշանավոր «Սանտյագո Բեռնաբեու» մարզադաշտում, մեկ ժամ ուշացումով սկսվեց: Անսպասելիորեն փլված ֆուտբոլային դարպասը փոխարինելը այդքան ժամանակ պահանջեց: Խաղի ուշ սկսվելը ինչ-որ չափով հունից հանեց երկու թիմերի ֆուտբոլիստներին: Այդուհանդերձ, մարզադաշտում հավաքված 100 հազար հանդիսականներն ու բազմամիլիոն հեռուստադիտողներն ականատես եղան գրավիչ պայքարի: Առավելություն ունեին իսպանացի ֆուտբոլիստները, եւ խաղի 24-րդ րոպեին «Ռեալի» 20-ամյա հարձակվող Ֆեռնանդո Մորիենտեսին հաջողվեց մոտ տարածությունից բացել հաշիվը: Երկրորդ խաղակեսում նույնպես ավելի ակտիվ էին գործում մադրիդցիները: 68-րդ րոպեին նրանք նոր հաջողության հասան. «Ռեալի» կազմում հանդես եկող ֆրանսիացի Քրիստիան Կարեմբյուն մեկ անգամ եւս գրավեց գերմանական թիմի դարպասը՝ 2-0: Սա լուրջ առավելություն է, եւ եվրոպական չեմպիոնների ներկայիս գավաթակիր «Բորուսիայից» շատ ջանքեր կպահանջվեն պատասխան խաղում «վրեժ լուծելու» համար:

«Մոնակոյի» խաղացող Ջիբրիլ Դիավարան (ձախից) եւ Էդվարդ Դավիդսը («Յուվենտուս»)

Դաշտի տերերն ավելի շոշափելի առավելության հասան «Յուվենտուս» (Թուրին)-«Մոնակո» (Ֆրանսիա) խաղում: Իտալական թիմի կազմում իրենց հիանալի դրսեւորեցին նրա առաջատարները՝ Ալեսանդրո դել Պիեռոն, Ֆիլիպո Ինձագին, Զինեդին Զիդանը: Հաշիվը բացվեց խաղի 34-րդ րոպեին, երբ ֆրանսիացիների դարպասի դիմաց տուգանային հարված նշանակվեց: Գնդակին մոտեցավ դրանց «մասնագետ» դել Պիեռոն եւ գեղեցիկ հարվածով գնդակն ուղարկեց «Մոնակոյի» դարպասը: Երկու գոլ գրանցվեց առաջին խաղակեսի վերջին րոպեին: Նախ «Մոնակոյի» պորտուգալացի խաղացող Ֆրանսիսկո դա Կոստան անկյունայինի խաղարկումից հետո հավասարեցրեց հաշիվը: Ապա իտալացիների արագ գրոհից հետո իրենց տուգանային հրապարակում «Մոնակոյի» ֆուտբոլիստները խախտեցին խաղի կանոնները, եւ դել Պիեռոն հուսալիորեն իրացրեց 11 մետրանոց տուգանային հարվածը: Երկրորդ խաղակեսում դաշտի տերերը մեկ անգամ եւս 11 մետրանոցի իրավունք ստացան (62-րդ րոպեին), երբ ֆրանսիացիների տուգանային հրապարակում վայր ընկավ Ինձագին: Սակայն այս անգամ ռուս մրցավար Նիկոլայ Լեւնիկովի խիստ վճիռը մասնագետների համար շատ կասկածելի էր: Ինչեւէ, դել Պիեռոն այս խաղում իր 3-րդ գոլը խփեց (իսկ Չեմպիոնների լիգայի այս խաղարկությունում 9-րդը): Խաղավարտից 2 րոպե առաջ փայլեց ֆրանսիացի Զինեդին Զիդանը: Ձախ եզրից փոխանցում ստանալով նա չափազանց հաշվենկատ հարվածով գրավեց «Մոնակոյի» դարպասը: Իհարկե, 4-1 հաշիվը «Յուվենտուսին» հանգիստ կյանք է խոստանում երկրորդ խաղից առաջ:

Չեմպիոնների լիգայի կիսաեզրափակիչ փուլի պատասխան հանդիպումները տեղի կունենան ապրիլի 15-ին:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Թիմայինում՝ 3-րդ տեղը

Աթենքում անցկացված ազատ ոճի ըմբշամարտի «Ակրոպոլիսի գավաթ» անվանմամբ միջազգային խոշոր մրցաշարին մասնակցեցին նաեւ Հայաստանի հավաքականի անդամները:

Հեղինակավոր այս մրցումները սովորականի պես բավականին ուժեղ կազմ էին հավաքել, եւ առավել ուրախալի է մեր ըմբիշների հաջողությունը: Թիմային պայքարում Հայաստանի հավաքականը գրավեց պատվավոր 3-րդ տեղը:

Մեր ըմբիշները, որոնք հանդես եկան հինգ քաշային կարգերում, երեք մրցանակային տեղ շահեցին: Հատկապես մեծ գովեստի է արժանի աշխարհի կրկնակի չեմպիոն Արայիկ Գեւորգյանը, որը մրցումների հաղթող դարձավ: Քաղցրաշենցի ըմբիշը հանդես եկավ ավելի բարձր քաշային կարգում (76 կգ), սակայն դա չխանգարեց, որ նա առավելության հասնի իր բոլոր մրցակիցների նկատմամբ: Հայաստանի երկու ներկայացուցիչներ Արայիկ Բաղդասարյանը (63 կգ) եւ Սմբատ Գասպարյանը (69 կգ) միայն եզրափակիչ մենամարտում զիջեցին իրենց մրցակիցներին եւ արժանացան երկրորդ մրցանակների: Իհարկե, սա եւս նշանակալից հաջողություն է: Երկու ըմբիշների՝ Արմեն Մկրտչյանին (54 կգ) եւ Կարո Սիմոնյանին (58 կգ) միայն մի փոքր չբավականացրեց մրցանակակիրներ դառնալու համար: Նրանք չորրորդն էին իրենց քաշային կարգերում:

Կարծում ենք, «Ակրոպոլիսի գավաթի» ավանդական մրցումները (դրանք անցկացվում են 1935 թվականից) մեր ըմբիշների համար ուժերի կարեւոր ստուգատես եղան մրցաշրջանի կարեւորագույն պաշտոնական մրցաշարերից առաջ:

Կմասնակցեն եզրափակիչին

Տիգրան Պետրոսյանի անվան Հայաստանի շախմատի կենտրոնական տանն անցկացվեց Երեւան քաղաքի առաջնության կիսաեզրափակիչ մրցաշարը: Մասնակից 30 շախմատիստները պայքարում էին եզրափակիչ փուլին մասնակցելու իրավունքի համար:

Հիանալի հանդես եկավ ֆիզկուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտի շախմատի բաժանմունքի 3-րդ կուրսի ուսանող Տիգրան Գասպարյանը: Շվեյցարական խաղակարգով անցկացված մրցաշարի 9 տուրերը նա առանց պարտության անցկացրեց, վաստակեց 7 միավոր եւ գրավեց առաջին տեղը: Հաղթողից ընդամենը կես միավորով ետ մնաց շախմատի դպրոցի մարզիչ, փորձառու Անուշավան Առաքելյանը: Նա եւս ամբողջ մրցաշարի ընթացքում ոչ մի պարտություն չկրեց: Երեք մասնակիցներ վաստակեցին 6-ական միավոր՝ եւ բաժանեցին 3-5-րդ տեղերը: Ըստ գործակիցների նրանք տեղեր զբաղեցրին հետեւյալ հերթականությամբ՝ 3. Գեւորգ Հարությունյան, 4. Բենիկ Գալստյան, 5. Տիգրան Լ. Պետրոսյան: 6-9-րդ տեղերը 5,5-ական միավորով բաժանեցին Տիգրան Քոթանջյանը, Ասատուր Հովհաննիսյանը, Անդրանիկ Աբրահամյանը եւ Տիգրան Ղարամյանը: Ասենք, որ հաջորդ փուլ՝ Երեւանի բաց առաջնություն (որը միաժամանակ նաեւ հանրապետական առաջնության առաջին խմբի մրցաշարն է) դուրս էին գալիս 8 շախմատիստներ: Մրցավարական հանձնաժողովը հաշվարկեց գործակիցները, եւ պարզվեց, որ «9-րդ ավելորդը» պատանի Ղարամյանն է:

Ավելացնենք, որ Երեւանի բաց առաջնությունը կանցկացվի մայիսի 15-25-ը:

Լյուիսի հաղթանակը

Ամերիկյան Ատլանտիկ Սիթի քաղաքում անցկացվեց պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտի աշխարհի առաջնության մրցամարտ ծանրքաշային մարզիկներ Լենոքս Լյուիսի եւ Շեննոն Բրիգսի միջեւ: Լյուիսը տարավ իր հերթական հաղթանակը: Նա 5-րդ ռաունդում պարտության մատնեց իր մրցակցին:

Նկարում՝ Լյուիսի հուժկու հարվածից հետո Բրիգսը հայտնվել է ռինգի հատակին:

«Եֆ Լենգվիջի» հայտը

«Ուիթբրեդ» շուրջերկրյա առագաստանավային մրցարշավի 6-րդ փուլում հաղթեց բրիտանական «Սիլք Քաթ» առագաստանավը, որը ղեկավարում է Լոուրի Սմիթը: Բրազիլական Սան Սեբաստիանից ամերիկյան Ֆլորիդայի Ֆորտ Լաուդերդեյլ ընկած 4750 մղոն տարածությունը հարուստ էր արկածներով: Սմիթի գլխավորած անձնակազմը սկզբից եւեթ առաջ անցավ 5 փուլից հետո մրցարշավը գլխավորող շվեդական «Եֆ Լենգվիջ» առագաստանավից (այն հաղթել է 3 փուլերում): Սակայն մրցումների կեսին շվեդները, որոնց գլխավորում է նշանավոր Պոլ Կայարդը, կրկին առաջատար դարձան: Այնուամենայնիվ, եզրագիծն ավելի հաջող էր «Սիլք Քաթի» համար, որը եւ հաղթեց 6-րդ փուլում: Երկրորդ տեղը գրավեց «Եֆ Լենգվիջը», իսկ երրորդ տեղում հայտնվեց մեկ այլ շվեդական առագաստանավ՝ «Սվեդիշ Մեչը»:

Այժմ 6 փուլերի արդյունքով, մրցարշավը գլխավորում է «Եֆ Լենգվիջը»: Մասնագետները կարծում են, որ շվեդական առագաստանավը լավ հնարավորություններ ունի հաղթելու ընդհանուր հաշվարկում:

ԱՄՆ-ի Մինեապոլիս քաղաքում անցկացվող գեղասահքի աշխարհի առաջնության մասնակիցներ Շի-Լին Բուռնեն եւ Վիկտոր Կրաատցը (Կանադա)

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Օրվա հետքով

ԴՐՍԻՑ

Միջազգային լրատվամիջոցները Ռոբերտ Քոչարյանի հաղթանակի մասին

1 ԱՊՐԻԼ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»։ Ռոյթեր, Ֆրանսպրես, AP գործակալություններն այսօր ներկայացնում են հայաստանյան նախագահական ընտրություններում հաղթանակած թեկնածուի դիմանկարը՝ կենսագրական տվյալներով։ «Ղարաբաղյան պատերազմի հերոս, պատերազմական երկրի հմուտ կառավարիչ, տնտեսական հարցերում ազատ շուկայական բարեփոխումների կողմնակից, երիտասարդ, եռանդուն քաղաքական գործիչ», ահա այսպես է մատուցվում Քոչարյան քաղաքական գործիչը Արեւմուտքին։ «Նիհար ու ամրակազմ, ցածր ու մեղմ ձայն, որը քողարկում է նրա ուղղամտությունն ու վճռականությունը», այսպիսին է Քոչարյանի անձնական նկարագիրը Ռոյթեր գործակալության մատուցմամբ։ AP գործակալությունը վկայակոչում է Եվրախորհրդի դիտորդական առաքելության գնահատականը, ուր նշվում է, թե ընտրությունների լեգիտիմությունը որեւէ կասկած չի հարուցում։ Ընտրություններին ուշադրությամբ էին հետեւում ամերիկյան եւ եվրոպական թերթերը։ «Բնիկ ղարաբաղցին դարձավ Հայաստանի նախագահ. Քոչարյանն ընթանում է առջեւում, Քոչարյանի հաղթանակն ավելի կդժվարացնի Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորումը», այսպիսի վերտառություններ ունեին այսօրվա «Լոս Անջելես թայմսի», «Վաշինգտոն փոստի» եւ գերմանական «Դի վելտ» առաջատար պարբերականների՝ Հայաստանի նախագահական ընտրությունները լուսաբանող հոդվածները։ «Քոչարյանի հաղթանակը Ղարաբաղի ճակատագիրն էլ ավելի ամուր կապերով կկապի Հայաստանի հետ», գրում է ամերիկյան «Վաշինգտոն փոստ» թերթը։ Ամերիկյան քաղաքական լիտսայի այս թերթին գլխավորապես հետաքրքրում է 2 հարց. [illegible] այս հանրապետությունը ձերբազատվի քաղաքական ու տնտեսական կապանքներից եւ ինչպիսի՞ ներազդեցություն կունենա Ռոբերտ Քոչարյանի ընտրությունը ղարաբաղյան կարգավորման գործընթացի վրա։ «Վաշինգտոն փոստի» մեկնաբանմամբ տնտեսական վերելքը հնարավոր է Հայաստանում միմիայն Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի կարգավորման դեպքում։ «Փակված են սահմանները Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի հետ, Վրաստանով Ռուսաստանի հետ առեւտուր անելը սահմանափակ տնտեսական հնարավորություն է ընձեռում, իսկ Իրանի շուկան Հայաստանի համար շահութաբեր չէ։ «Տնտեսական զարգացումը կարող է իրականություն դառնալ, եթե Հայաստանը լավ հարաբերություններ հաստատի իր բոլոր հարեւանների հետ, որն անհնար է, եթե չլուծվի Ղարաբաղի հարցը։ Քոչարյանի ընտրությունը խորտակում է ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի եւ Ֆրանսիայի միջնորդական ջանքերը», գրում է թերթը նշելով, որ Հայաստանի նորընտիր նախագահը համաձայն է ընդունել միայն այնպիսի առաջարկ, որն ապահովում է Ղարաբաղի ՝անկախությունը։ «Ամեն ինչ վերադարձավ նախկին վիճակին», այսպես է գնահատում արեւմտյան մի դիվանագետ ղարաբաղյան գործընթացը։

Ներկայացնելով Ռոբերտ Քոչարյանի համառոտ կենսագրականը, գերմանական «Դի վելտ» պարբերականը նշում է, թե Հայաստանի նորընտիր նախագահի համար ղարաբաղյան հիմնախնդիրը ոչ միայն ժողովրդի ինքնորոշման հարց է, այլ նաեւ գանազան բարդույթներից ձերբազատված ազգային գաղափարի վերածննդի հարց։ «Քոչարյանի ընտրությամբ մեծանում է Ադրբեջանի եւ Հայաստանի միջեւ լարվածության աճի վտանգը», եզրակացնում է գերմանական «Դի վելտը»։

Ֆրանսիական «Ֆիգարո» օրաթերթը ներկայացրել է Ռոբերտ Քոչարյանին իբրեւ մի ազատականի, չմոռանալով նշել Ղարաբաղի հակամարտության մեջ կատարած նրա դերը, նաեւ վարչապետական աշխատանքն ու սփյուռքի հետ ունեցած լավ հարաբերությունները։ Այլ կարծիքի է «Լիբերասիոնը», որը ներկայացրել է Քոչարյանին իբրեւ կարծր ուղղության ղեկավարի։ «Հայերն ընտրեցին մի կարծրի», վերնագրել է իր թղթակցությունը «Լիբերասիոնի» մոսկովյան թղթակից Ժան Պիեռ Թիբոդյան։ Վերջինս իր թղթակցության երկրորդ մասում այնուամենայնիվ ցույց է տվել այդ կարծրության հարաբերականությունը։ Բայց ամենից առաջ նա անդրադարձել է Քոչարյանի հաղթանակին, որակելով այն «շատ որոշակի հաղթանակ»։ Թիբոդյան ՝տվել է Քոչարյանի կենսագրական տվյալները, անվանել Քոչարյանին Ղարաբաղի հակամարտության հերոս, անդրադարձել նաեւ Ղարաբաղի հարցում Հայաստանի նախկին նախագահի հետ ունեցած նրա տարակարծություններին, եզրակացնելու համար ի վերջո, թե նոր նախագահը նվազ հաշտարար քաղաքականություն է վարելու Ղարաբաղի «փէոտ» հարցում։ Ժան Պիեռ Թիբոդյան նշում է նաեւ, թե Քոչարյանը ավելին էր, քան պատերազմական մի ղեկավար եւ որ այդ առումով իսկ նրան տրված կարծրի որակումը հարաբերական էր եւ պետք ուներ երանգավորման։ «Իբրեւ վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանը մեկ տարվա ընթացքում ձեռնարկել է պետության մաքրագործումը, հանրային ֆինանսների եւ հարկային գանձումների կարգավորման դժվարին գործը», բացատրում է Թիբոդյան։ «Նրա տարիքը, արդիական գաղափարները մարդու իրավունքներից մինչեւ շուկայական տնտեսություն գրավել են երիտասարդ ընտրողների, ինչպես նաեւ մտավորականների եւ արտիստների քվեները», ավելացնում է «Լիբերասիոնը»։ «Քոչարյանը պետք է գործի այն ուժերի հետ, երբեմն հակադիր, որոնք նեցուկ են եղել իրեն», կանխատեսում է Թիբոդյան նշելով, թե այդ ուժերից է Դաշնակցությունը, որի ղեկավար Վահան Հովհաննիսյանը կարող է պահանջել խորհրդարանի վաղաժամկետ ընտրություններ։

ԱԶԳ աշխատանքի է հրավիրում գրելու ձիրք ունեցող ուշիմ եւ համարձակ երիտասարդների։

47

Ուզո՞ւմ եք Նիհարել առանց դիետայի եւ ֆիզկուլտուրայի։
Գրանցվեք հետեւյալ հեռախոսահամարով
52-93-53
ժամը 9-18-ը

Robin Generators RGX3500

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ բենզինով աշխատող միաֆազ էլեկտրագեներատորներ։ ☎ 529353

հաճախակ.	մաքս. հզ.	նոմ. հզ.	աշխ. ժամ	տարող.
50 Հց	3.0 կվտ	2.5 կվտ	7.1 ժ	13 լ
60 Հց	3.5 կվտ	3.0 կվտ	6.1 ժ	

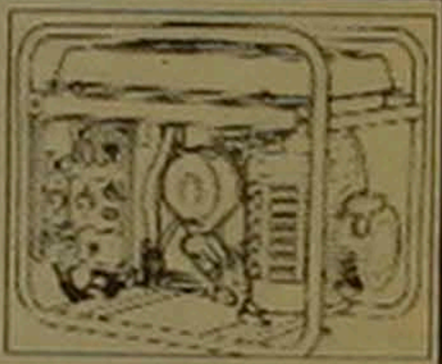

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
2 սենյականոց բնակարան, Ֆրունզեի փ. շենք 6, 34 բն., 5 հարկանի շենքի 5-րդ հարկում։
Հեռ.՝ 44-97-40, 58-18-41
(«Հայրենիք» կինոթատրոնի մոտ)։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
36x7.5x15 մ չափսերով երկաթե քանդվող անգար, որը կարելի է օգտագործել [illegible], ինչպես նաեւ այլ նպատակներով։ Անգարը տեղադրված է Էջմիածնի շրջանի Ջրաշեն գյուղում։ Գինը՝ 2000 դոլար։
Հեռախոս 23-41-03, 57-42-46

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ)։ Կա նաեւ [illegible] րիկ այգի։
Զանգահարել 27 22 57 ժամը 10-16, 58 33 26 ժամը 18-23

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«Բոլոր կազմակերպություններին եւ քաղաքացիներին. Ուղղիք Փայլակի Ավետիսյանի ծնվ. 1936 թ., բն. Շահումյան փող., 7 շենք, բն. 9, գտնվելու վայրի մասին տեղեկություններ ունենալու դեպքում խնդրվում է զանգահարել Արաբկիրի շրջանի դատարան 24-09-40 հեռախոսահամարով»։
Արաբկիրի շրջանի դատավոր Ա. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
մեկ սենյականոց բն. Նորքի IV զանգվածում, հեռ. 64-88-85։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
4 սենյականոց բնակարան (Դավիթաշեն, II թաղամաս, 3-րդ շենք, բն. 4)։
Զանգահարել 72-89-83

ՏՐՎՈՒՄ Է ՎԱՐՁՈՎ
2 սենյականոց բնակարան, կահույքով, քաղաքի կենտրոնում։
Զանգահարել 23-56-78

ԽՈՇՈՐ ՇԱՀՈՒՄՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

12 «ԿՈՏԱՅՔԸ»

հրավիրում է Ձեզ մասնակցելու ԹՈՄԲՈԼԱՅԻ խաղարկությանը։ Գուցե բախտը Ձեզ ժպտա, եւ դուք շահեք այս նվերներից որեւէ մեկը։

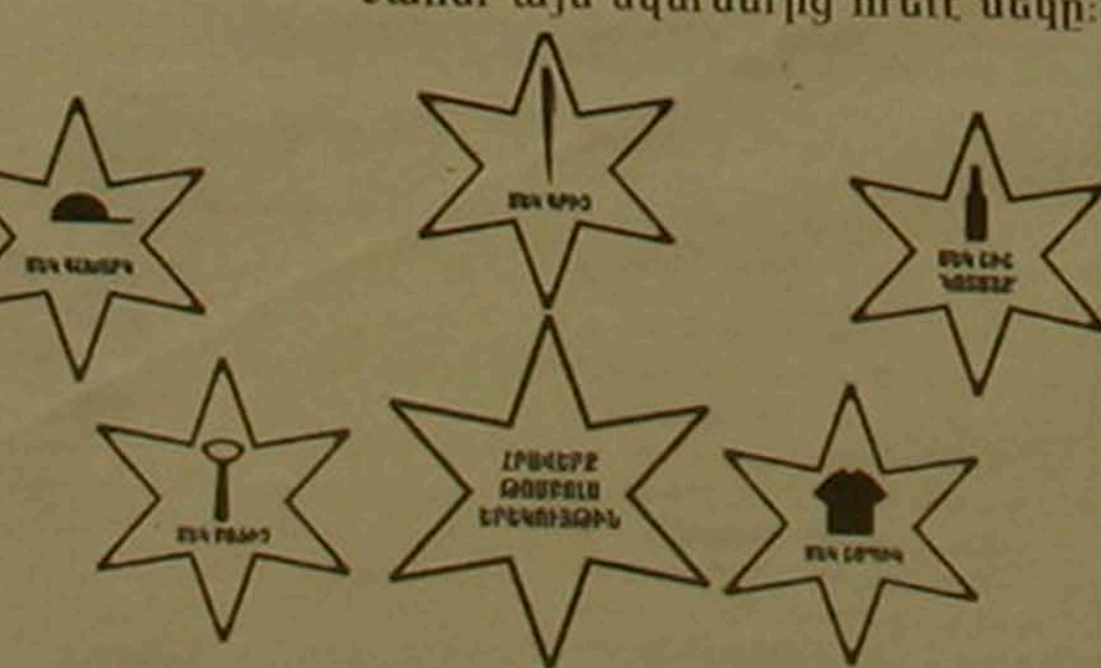

Խաղացեք XXI դարի «ԿՈՏԱՅՔ» գարեջրի հետ եւ դուք կշահեք։

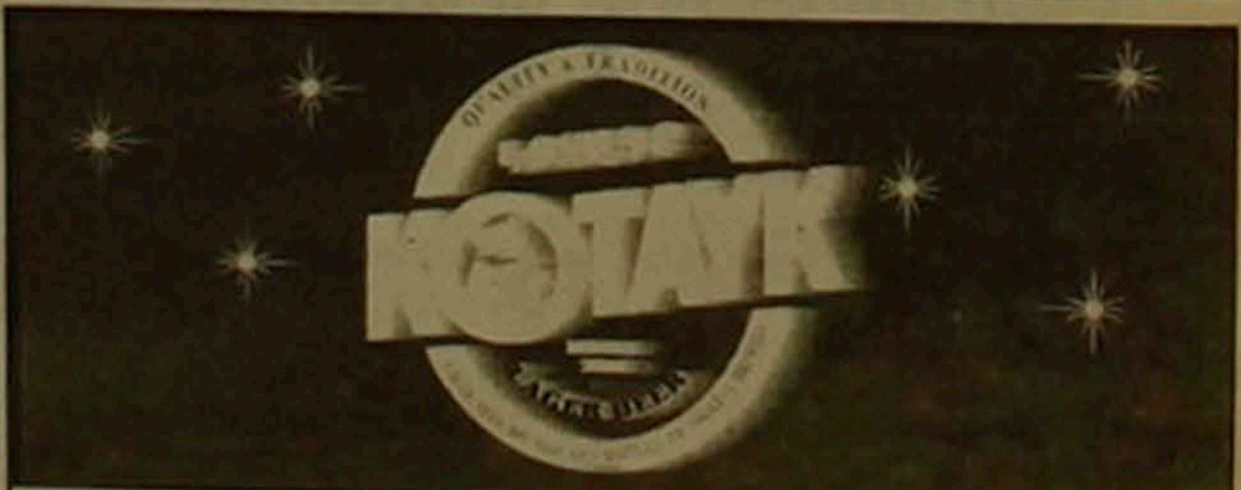

ԹՈՄԲՈԼԱ ԿՈՏԱՅՔ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Թոմբոլա վիճակախաղին մասնակցելու համար հավաքեք ԿՈՏԱՅՔ գարեջրի 12 խցան, եւ դրանք հանձնեք համապատասխան թաղամասում, վաճառքի նշված կետում ԿՈՏԱՅՔԻ ներկայացուցչին, որը դրանց դիմաց Ձեզ կտա Թոմբոլա վիճակախաղի կտրոնը։ Դրանով կարող եք շահել նոր վիճակախաղի հրավեր կամ հետեւյալ նվերներից որեւէ մեկը.

1 վերնաշապիկ,
1 գլխարկ,
1 գրիչ կամ 1 բացիչ,
1 շիշ Կոտայք գարեջուր,
1 հրավեր՝ մասնակցելու Մեծ Թոմբոլա երեկոյին,
1 մակագրություն «Շնորհակալություն։ Փորձեք նորից»։

Մրցանակն անմիջապես տրվում է հաղթողին։ Թոմբոլա մեծ երեկոյի կայացման օրվա մասին նախնական տեղեկություններ կարող եք ստանալ «ՀԱՅ FM» ու «ՆՈՍՏԱԼԺԻ» ռադիոկայաններից եւ ազդագրերից։ Թոմբոլա մեծ երեկոյի մասնակիցները ներկայացնում են նախատեսված վայրը, ուր կլինի նվագախումբ եւ իհարկե աշխուժություն։
Կլինեն հետեւյալ մրցանակները.

1-ին մրցանակ՝ 1 արտանյակային ալեհավաք + 1 հեռուստացույց։
2-րդ մրցանակ՝ 1 հեռուստացույց + 1 տեսամագնիտոֆոն։
3-րդ մրցանակ՝ 1 հեռուստացույց + 1 տեսամագնիտոֆոն։
4-ից մինչեւ 13 մրցանակ՝ 10 գունավոր հեռուստացույց։
14-ից մինչեւ 39 մրցանակ՝ 15 տեսամագնիտոֆոն։
40-ից մինչեւ 112 մրցանակ՝ 72 ստերեոմագնիտոֆոն։
113-ից մինչեւ 120 մրցանակ՝ 7 մագնիտոֆոն (ականջակալներով)։

Խաղարկությունը կկատարվի հասարակության առջեւ՝ ըստ հրավիրատոմսերի թվային համարների։

Հաջողություն բոլորին XXI դարի ԿՈՏԱՅՔ գարեջրի հետ

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) - պարբերաբար թարմացվող տեղեկագրերով - մագնիսական սկավառակներով - INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան. Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դաշտ 69149. Պատվեր 794. Տպաքանակը 3500. Ստորագրված է տպագրության՝ 2.04.1998. Գինը 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@